

**VENTSPILS AUGSTSKOLA
INFORMĀCIJAS TEHNOLOGIJU FAKULTĀTE**

MAĢISTRA DARBS

**Zemes pārseguma klasifikācija, izmantojot
tālizpētes datus.**

Autors:
Ventspils Augstskolas
Informācijas tehnoloģiju fakultātes
maģistra studiju programmas ”Datorzinātnes”
2. kursa studente
Katrīna Zvaigzne
Matr. Nr. 15080010

(paraksts)

Fakultātes dekāns:
doc. Dr. phys. Māris Ēlerts

(paraksts)

Zinātniskais vadītāja:
Mg.sc.comp. Linda Gulbe

(paraksts)

Recenzents:

(Ienemamais amats, zinātniskais nosaukums, vārds, uzvārds)

(paraksts)

Ventspils, 2017

ANOTĀCIJA

ABSTRACT

Saturs

Ievads	5
1. Izmantotie dati un pētāmais apgabals	8
1.1. Tālizpētes dati, attēls un tā izšķirtspējas veidi	8
1.1. 1. Attēls un tā izšķirtspējas veidi	8
1.2. Izmantotie dati	9
1.3. Pētāmais apgabals	9
2. Zemes pārseguma atpazīšana augstas izšķirtspējas datos	11
2.1. Klasiskā pieeja: segmentācija un vadītā klasifikācija	11
2.1. 1. Apmācības datu sagatavošana: deskriptoru rēķini	11
2.1. 2. JSEG un tā realizācija	18
2.1. 3. K-tuvāko kaimiņu metode un tās realizācija	27
2.2. Neironu tīklu pielietojums	30
2.2. 1. Apmācības datu sagatavošana	30
2.2. 2. Neironu tīkla teorētisks apskats	33
2.2. 3. Neironu tīkla izmantošana JSEG reģionu klasifikācijai	39
3. Validācija un rezultāti	44
3.1. JSEG segmentācijas rezultātu klasifikācijas ar k-tuvāko kaimiņu metodi validācijas rezultāti	45
3.2. JSEG segmentācijas rezultātu klasifikācijas, izmantojot neironu tīklus, validācijas rezultāti	46
Secinājumi un priekšlikumi	48
Izmantotās literatūras un avotu saraksts	50
Galvojums	51

Ievads

Visu zemeslodes virsmu neatkarīgi no tā, vai tiek runāts par punktu okeāna vidū, Ziemeļu reģioniem vai Āfrikas tuksnešiem, klāj zemes pārsegums. Zemes pārsegums ir visu to zemes virsmas tipu kopums, kas apraksta zemes fizisko izskatu, kā piemēram, lauk-saimniecības platības, ūdeņi, meži, ceļi un apdzīvotas teritorijas. Zemes pārseguma tipu izšķiršana ir nozīmīga, lai būtu iespējams noteikt izmaiņas, ko izraisījušas nejaušas, nekontrolētas pārmaiņas dabā. [3] Zemes pārseguma tipu kartes ir nepieciešamas gan pirms ugunsgrēkiem, lai modelētu potenciālo risku, gan ugunsgrēka laikā, lai atbalstītu drošības personālu ugunsgrēku apkarošanā un evakuācijas organizēšanā, gan arī pēc ugunsgrēka, lai mazinātu ugunsgrēka ietemi uz dabu. Galvenokārt, ir nozīmīgi izšķirt apdzīvotas teritorijas no veģetācijas plašā ģeogrāfiskā apgabalā, lai, balstoties uz ēku atrašanās vietām attiecībā pret viegli uzliesmojošām teritorijām, būtu iespējams novērst zaudējumus, kas var rasties savvaļas ugunsgrēku dēļ. [5]

Nepārtrauktā vides mainība arī ir viens no iemesliem, kādēļ zemes pārseguma tipu kartes ātri noveco un kļūst nederīgas. Tieši vajadzība pēc aktuālākās informācijas par interesējošo reģionu ir nepieciešama lielu zemes platību īpašniekiem un apsaimniekotājiem, kam fiziska platību apzināšana ne tikai ne vienmēr ir iespējama, bet arī patēriņot daudz laika. Līdzīga situācija ir ar māklieriem un dažādiem īpašumu pārpircējiem, kam ne vienmēr ir interese fiziski un padziļināti apsekot katru nekustamo īpašumu.

Ortofotokartes sadalīšana zemes pārseguma tipos sastāv no diviem soļiem - attēla segmentēšanas un segmentācijas rezultātu klasifikācijas zemes pārseguma tipos. Džollija un Gupta savā pētījumā "*Color and Texture Fusion: Application to Aerial Image Segmentation and GIS Updating* [14]" krāsu aerofotogrāfiju segmentēšanu veic, izmantojot maksimālās ticamības segmentēšanu (angl. *maximum likelihood segmentation*). Lai arī šī metode sniedz labus rezultātus, tās ierobežojumi saistāmi ar spēju labi segmentēt tikai viendabīgas tekstūras vai krāsas attēlus. [14]

Klīvs un citi savā pētījumā "*Classification of the wildland–urban interface: A comparison of pixel- and object-based classifications using high-resolution aerial photography* [5]" veic zemes pārseguma tipu klasifikāciju, izmantojot divas metodes. Pirmā pieejā ir balstīta uz atsevišķu pikselu klasifikāciju, izmantojot *ISODATA* nevadītās klasifikācijas metodi, bet otrā uz atsevišķu segmentētu reģionu klasifikāciju, izmantojot *fuzzy* un *tuvāko kaimiņu* vadītās klasifikācijas metodes. Otrajā pieejā aerofotogrāfijas segmentēšana notiek, izmantojot aplikāciju *Definiens eCognition*. [5]

Attēlu segmentēšana ir nozīmīga tālizpētes, attēlu analīzes un tēlu pazīšanas (LZA, angl. *pattern recognition*) daļa. Tieši no segmentācijas rezultātiem iespējams iegūt nozīmīgu informāciju par interesējošiem reģioniem vai objektiem attēlā, kas noder turpmākai attēlu analīzei.[2]

Tā kā daba ir ļoti bagāta kā krāsas, tā tekstūras ziņā, bet lielākā daļa segmentēšanas algoritmu labi strādā ar homogēniem krāsu reģioniem vai, lai segmentētu reģionus balstoties

uz to tekstu, nepieciešami precīzi tekstūras novērtējumi, kas ne vienmēr ir viegli nosakāmi, nepieciešami tieši automātiski segmentēšanas algoritmi, kas ir spējīgi tikt galā ar dažādiem attēliem.[2],[7],[8]

Aerofotogrāfiju segmentēšanā lielākās problēmas sagādā krāsu un tekstūras daudzveidība, kas lielākajai daļai segmentēšanas algoritmu sagādā grūtības, jo tie ir paredzēti atsevišķi krāsas ziņā homogēnu reģionu vai reģionu ar izteiktu tekstūras daudzveidību atšķiršanai. Kā risinājums vairākos literatūras avotos ([2], [7], [8], [22], [25]) tiek piedāvāts JSEG algoritms ar vai bez dažādām modifikācijām.

Segmentācijas algoritmi, tajā skaitā JSEG, attēlā identificē krāsas un tekstūras ziņā līdzīgus reģionus. Nākamais solis pēc segmentācijas ir reģionu klasifikācija, kura identificē konkrētu reģiona zemes pārseguma tipu. JSEG

1.Izmantotie dati un pētāmais apgabals

1.1. Tālizpētes dati, attēls un tā izšķirtspējas veidi

Tālizpēte dažādos literatūras avotos ir definēta atšķirīgi, tomēr visām definīcijām ir kopīga iezīme, ka tālizpēte ir informācijas ieguve no attāluma bez tieša kontakta ar pētāmo objektu. Šāda definīcija ir ļoti vispārīga un gadījumos, kad tālizpētes metodes tiek izmantotas, lai iegūtu vispārīgu informāciju par Zemes pārsegumu, definīcija tiek precīzēta uz informācijas ieguvi, izmantojot atstaroto vai izstaroto elektromagnētisko enerģiju.

Kempbels un Vains savā grāmatā *Introduction to Remote Sensing* definē: "Tālizpēte ir informācijas iegūšanas prakse par Zemes pārsegumu, izmantojot attēlus, kas iegūti no satelītu vai aero platformām, un, kuros reģistrēts Zemes virsmas izstarotais un/vai atstarotais elektromagnētiskais starojums (LZA (Latvijas Zinātņu Akadēmija), angl. *electromagnetic radiation*) vienā vai vairākos elektromagnētiskā spektra reģionos [4]."

1.1. 1. Attēls un tā izšķirtspējas veidi

No tālizpētes definīcijas izriet, ka biežāk izmantotais datu formāts ir attēls. Attēls ir divdimensionāla funkcija $f(x, y)$, kur x un y ir plaknes koordinātes, bet amplitūdu katrā punktā (x, y) sauc par attēla intensitāti vai pelēkā līmeni šajā punktā. Attēla ieguvē nozīmīgi ir tādi divi procesi kā diskretizācija un digitalizācija. Diskretizācija praktiski ir signāla telpiska sadalīšana konkrēta skaita iedaļās, ko vispārīgā gadījumā nosaka pusvadītāju sensoru skaits. Digitalizācija ir signāla intensitātes sadalīšana galīgās vienībās. Piemēram, ienākošo signālu iespējams digitalizēt divās vienībās izmantojot 1 un 0, kur ar 1 apzīmē tuvāk baltam esošos toņus, bet ar 0 tumšos toņus. Lai informācija, kas iegūstama no attēla, tiktu kvalitatīvi reprezentēta, jāpievērš liela uzmanība informācijas nesēja - attēla kvalitātei. Attēla kvalitāti iespējams raksturot, izmantojot četru veidu izšķirtspējas:

- Telpiskā izšķirtspēja - tā ir izšķirtspēja, kas lielākai sabiedrības daļai veido primāro asociāciju ar šo terminu. Telpiskā izšķirtspēja nosaka to, cik liels ir mazākais objekts, kurš ir saskatāms attēlā. Realitātē telpisko izšķirtspēju izsaka attēla pikseļa dabiskos izmērus dabā. Piemēram, ar telpisko izšķirtspēju viens metrs iespējams pat izšķirt automašīnas, koku vainagus vai pat dažādus dzīvniekus, bet ar telpisko izšķirtspēju 30 metri šādas detaļas saplūst ar apkārtējo vidi.
- Spektrālā izšķirtspēja raksturo elektromagnētiskā spektra daļas platumu nanometros (vai mikrometros), kuru uztver sensors. Šo elektromagnētiskā starojuma daļu sauc arī par kanālu vai frekvenču joslu. Esot augstākai spektrālai izšķirtspējai, iespējams uztvert mazāku vilņa garumu diapazonu. Multispektrālie sensori ievāc katrai frekvenču joslai atsevišķu pelēko toņu attēlu. Apvienojot zilā, sarkanā, zaļā un tuvā infrasarkanajā joslā iegūtos attēlus, iegūst dabisko krāsu attēlu.
- Radiometriskā izšķirtspēja - kā jau iepriekš tika minēts, digitalizācija pārveido attēlu galīga skaita vienību toņos. Tieši šo toņu skaits arī ir radiometriskā izšķirtspēja un to

raksturo bitu dziļums jeb skaitļa divi pakāpe, kas nepieciešama, lai iegūtu nepieciešamo toņu skaitu.

- Temporālā izšķirtspēja nosaka to, cik bieži pieejami konkrētās ģeogrāfiskās vietas attēli. [13]

1.2. Izmantotie dati

Maģistra darbā izmantota Latvijas Geotelpiskās Informācijas Aģentūras (LGIA) ortofotokarte. Ortofotokarte ir zemes virsmas attēls, kas izgatavots no aerofotogrāfijām un kam, izmantojot speciālas, šim mērķim paredzētas datorprogrammas, novērsti visi sagrozījumi, kas rodas fotografejot, reljefa un citu faktoru ietekmē. [17]

Aerofotogrāfija, no kā iegūta ortofotokarte, fotografēta 5. ciklā 2013. gada jūnijā, izmantojot 4 lidojumus - 1. un 2. jūnijā, 21. jūnijā, 23. jūnijā un 30. jūnijā. Ortofotokartes ir pieejamas *tiff* formātā un tās ir piesaistītas LKS-92 TM koordinātu sistēmai. [16]

Ortofotokarte (redzama 1.1. attēlā) ir kvadrātiska ar izmēru $10\ 000 \times 10\ 000$ pikseļu, kas dabā aptver $16\ km^2$ lielu teritoriju jeb vienas dimensijas garums ir 4 kilometri. Ortofotokartes telpiskā izšķirtspēja ir 0,4 metri uz pikseli. Ortofotokartes spektrālā izšķirtspēja ir redzamās gaismas RGB joslas.

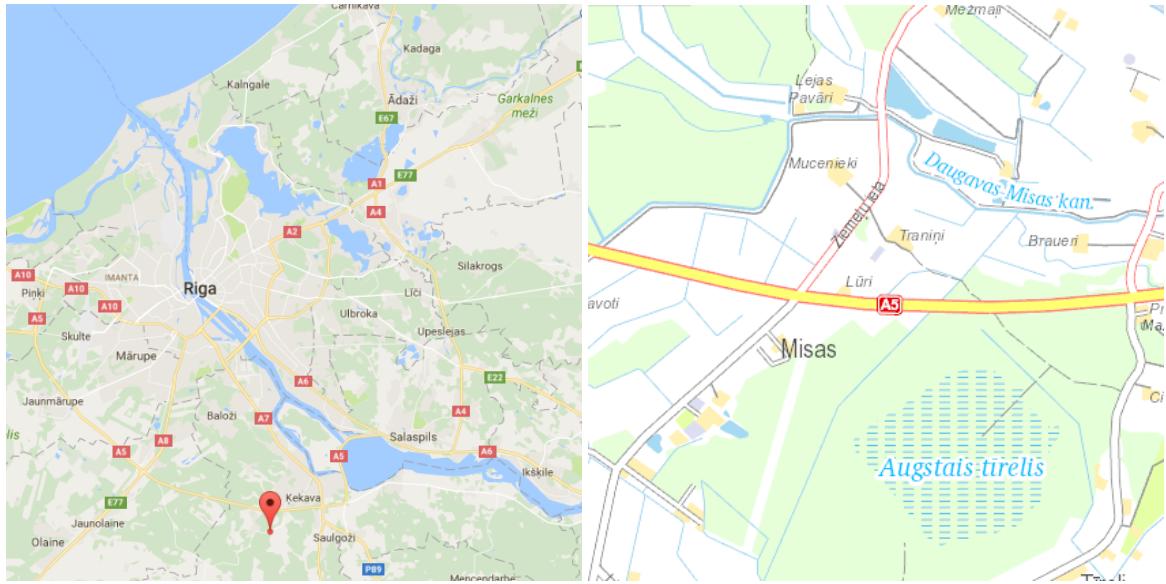
Att. 1.1. Maģistra darbā izmantotā ortofotokarte mērogā 1:10 000 © Latvijas Geotelpiskās informācijas aģentūra, 2013.

Maģistra darba īstenošanai, kā parauga dati tiek izmantoti tās pašas ortofotokartes fragmenti, kura tiek segmentēta un klasificēta zemes pārseguma tipos.

1.3. Pētāmais apgabals

Pētāmais apgabals ir $16\ km^2$ plaša teritorija Ķekavas novadā, dienvidrietumu virzienā no Ķekavas un aptver Latvijai raksturīgu piepilsētas teritoriju. Pētāmais apgabals ir ļoti

daudzveidīgs un ietver aramzemju platības, pļavas, kanālus, dīķus, viensētas, ciematu ”Jaunsils”, plašas mežu platības kā arī Augsto Tīreli pētāmā apgabala dienvidu un dienvidaustrumu daļā. Pētāmā apgabala atrašanās vieta redzama 1.2.a attēlā. 1.2.b attēlā redzams kartes fragments, kas parāda, kādi vides objekti sastopami pētāmajā apgabalā.

(a) Pētāmā apgabala atrašanās vieta © Google, (b) Ķekavas apkārtnes karte © Valsts zemes dienests, pirmpublicējuma gads 1999-2012

Att. 1.2. Pētāmā apgabala ģeogrāfiskais novietojums

2.Zemes pārseguma atpazīšana augstas izšķirtspējas datos

2.1. Klasiskā pieeja: segmentācija un vadītā klasifikācija

2.1. 1. Apmācības datu sagatavošana: deskriptoru rēķini

Deskriptori un tēli

Pēc tam, kad attēls ir sadalīts reģionos, nepieciešams izvēlēties un aprēķināt reģionu skaitliskās īpašības jeb deskriptorus, kas tiek izmantoti reģionu aprakstīšanai. To ir iespējams izdarīt, izmantojot reģiona ārējās raksturīgās īpašības, kā piemēram, reģiona robežu vai tā iekšējās īpašības, kā piemēram, pikselu vērtību raksturielumus, ko satur reģions. [13]

Ārējos reģiona raksturielumus izmanto, kad interesējošajam reģionam ir raksturīga specifiska forma, bet iekšējās raksturīgās īpašības izmanto, kad interesē reģiona krāsa un tekstūra. Reizēm nepieciešamā rezultāta sasniegšanai jāizmanto gan ārējās, gan iekšējās raksturīgās īpašības. Uzmanība jāpievērš tam, vai pazīmju vērtības (LZA, angl. *feature*), kas tiek izvēlētas kā deskriptori (LZA, angl. *descriptor*), būtiski neietekmē tādi pārveidojumi kā izmēra izmaiņas, rotācija un translācija. [13]

Tālāk apskatītas dažādas pieejas, kā raksturot attēla reģionu. Divi no reģiona vienkāršākajiem deskriptoriem ir tā platība (angl. *area*), ko raksturo pikselu skaits reģionā, un perimeters jeb reģiona robežas garums pikseļos. Atsevišķi šos deskriptorus attēla reģiona raksturošanai izmanto tikai tādos gadījumos, ja reģiona izmēri un forma nemainās. Biežāk tiek izmantots tāds deskriptors, kā kompaktums (angl. *compactness*). Kompaktumu izsaka, kā perimetra kvadrāta daļījumu ar platību ((perimetrs²)/platība). Kompaktums ir bezdimensjonāls lielums, kas ir mazs diskā formas reģioniem. Citi vienkāršie deskriptori ir reģiona pelēko toņu vidējā (angl. *mean*) vērtība un mediāna (angl. *median*), reģiona maksimālā un minimālā pelēkā toņa vērtība, kā arī to pikselu skaits, kas reģionā atrodami virs un zem reģiona vidējās vērtības. [13]

Tēls ir deskriptoru vektors. Bieži tēlu pazīšanā tiek izmantots vārds ”pazīme”, ko attiecina uz deskriptoriem. Tēlu klase (LZA, angl. *pattern class*) ir vairāku tēlu kopa, kam raksturīgas līdzīgas deskriptoru vērtības. Tēlu klases apzīmē ar $\omega_1, \omega_2, \dots, \omega_W$, kur W apzīmē klašu skaitu. Automātiskā tēlu pazīšana sevī iekļauj tādas metodes, kur katrs tēls tiek piešķirts kādai klasei ar pēc iespējas mazāku iejaukšanos no cilvēka putas. Tēlu vektorus apzīmē ar treknrakstā izceltiem, mazajiem alfabēta burtiem un pieraksta formā

$$\mathbf{x} = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix} \quad (2.1.)$$

kur katrs loceklis x_i apzīmē i -to deskriptoru un n ir kopējais deskriptoru skaits. Tēla vektors ir attēlots kā kolonas matrica ar izmēru $n \times 1$ un līdz ar to, to iespējams izteikt arī kā $\mathbf{x} = (x_1, x_2, \dots, x_n)^T$, kur ^{T} apzīmē transponēšanas operāciju. [13]

Darbā izmantotie deskriptori

Darbā kā deskriptori tiks izmantoti attēla vidējā vērtība, mediāna un standartnovirze. Katrs no šiem deskriptoriem arī turpinājumā tiek apskatīts detalizētāk.

Vidējā vērtība (LZA, angl. *mean value*) attēlam ir aritmētiskā vidējā vērtība, un tā tiek definēta, kā visu spilgtuma vērtību summas dalījums ar apskatīto pikselu skaitu. Attēla vidējā vērtība ir tā vispopulārākais raksturlielums. Vidējo vērtību μ_k atsevišķai krāsu joslai, kas sastāv no n spilgtuma vērtībām BV_{ik} , aprēķina, izmantojot formulu:

$$\mu_k = \frac{\sum_{i=1}^n BV_{ik}}{n} \quad (2.2.)$$

Lai attēlam aprēķinātu standartnovirzi (LZA, angl. *standard deviation*), nepieciešams vispirms aprēķināt attēla dispersiju (LZA, angl. *variance*). Attēla dispersija ir vidējā kvadrātiskā novirze visām pikselu vērtībām no attēla vidējās vērtības. To aprēķina, izmantojot formulu:

$$var_k = \frac{\sum_{i=1}^n (BV_{ik} - \mu_k)^2}{n - 1} \quad (2.3.)$$

Attēla standartnovirze ir pozitīvā kvadrātsaknes vērtība no dispersijas un to aprēķina, izmantojot formulu:

$$s_k = \sqrt{var_k} \quad (2.4.)$$

Maza standartnovirze kādā attēla reģionā raksturo to, ka vērtības šajā reģionā ir tuvu reģiona vidējai vērtībai un vienas otrai. Turpretī, liela standartnovirzes vērtība nosaka to, ka pikselu vērtības reģionā ir izkliedētas un atrodas tālu no vidējās vērtības. [11]

Attēla mediāna ir vidējā vērtība, kad visas pikselu vērtības sarindotas augošā secībā [11].

Praktiskā realizācija: datu sagatavošana un deskriptoru aprēķināšana

Koordinātu pārrēķināšana reģionu failiem Lai veiktu deskriptoru aprēķinus iepriekš sagatavotajiem parauga datiem, parauga datu maskas nepieciešams sareizināt ar segmentācijas rezultātā iegūtajiem reģioniem. Lai izmantotu *QGIS* spraudni deskriptoru rēķiniem, *Matlab* vidē sagatavoto attēlu koordinātu sistēmai ir nepieciešams piesaistīt kartes projekcijas koordinātes. Šādu koordinātu pārrēķināšanu nepieciešams arī veikt segmentācijas rezultātā iegūtajam reģionu failam.

Koordinātu sistēmu pārrēķina, izmantojot *Python* skriptu. Skriptā vispirms importē bibliotēkas *gdal* un *osr*, kas nepieciešamas, lai veiktu koordinātu pārrēķināšanu, kā arī papildus funkcijas no faila *additionalFunctions* (funkciju klase, kas ir izstrādāta VeA IZI “VSRC” projektu ietvaros), uz kurām turpmāk skriptā var piekļūt, izmantojot klases objektu *af*.

```

1 import gdal
2 import osr
3 from additionalFunctions import additionalFunctions
4
5 af = additionalFunctions()

```

Pēc tam uzstāda mainīgā *origPath* vērtību, norādot pilno ceļu, kur atrodama aerofotogrāfija, no kuras iespējams nolasīt ar kartes projekciju saistīto informāciju, *imPath* ar pilno ceļu uz to direktoriju, kurā atrodami faili, kam nepieciešams mainīt koordinātu sistēmu (šajā gadījumā faili ar reģionu matricām) un *names*, kas ir to failu nosaukumu masīvs, kam nepieciešams veikt koordinātu pārrēķināšanu.

```

1 origPath = 'C:\Path\to\\aerophotography.tif'
2 imPath = 'C:\Path\to\region\folder\\'
3 names = [ 'citsRegion.tif', 'lauksRegion.tif', 'udensRegion.tif', ...
            'zaliensRegion.tif', 'kokiRegion.tif', 'region.tif' ]

```

Tālāk, ciklā ejot cauri reģionu failiem, fails tiek atvērts, un mainīgajā *imb* tiek saglabāta attēla 1. rastra (LZA, angl. *raster*) josla. Tad šī iegūtā rastra josla tiek ielasīta mainīgajā *im* kā masīvs. Tālāk rīkojas ar oriģinālo aerofotogrāfiju to ielasot mainīgajā *imd1* un iegūstot mainīgo, no kura iespējams nolasīt ar kartes projekciju saistīto informāciju, kas tiek saglabāti mainīgajā *geot*.

```

1 for n in names:
2     imd = gdal.Open(imPath + n)
3     imb = imd.GetRasterBand(1)
4     im = imb.ReadAsArray()
5     imd1 = gdal.Open(origPath)
6     geot = imd1.GetGeoTransform()

```

Pēc tam, izmantojot *osr* pakotnes klasi *SpatialReference*, tiek izveidots klases objekts ar nosaukumu *Projection*, kas tiek aizpildīts, izmantojot projekcijas atsauci no oriģinālās aerofotogrāfijas. Tālāk, izmantojot iepriekš aizpildītās projekcijas, tiek iegūta informācija par EPSG ģeodēzisko paramateru datu kopu. Izmantojot visu iepriekš iegūto informāciju, tiek izveidots jauns fails, kas tiek saglabāts tajā pašā direktorijā, kur reģiona fails, kam nepieciešama koordinātu maiņa.

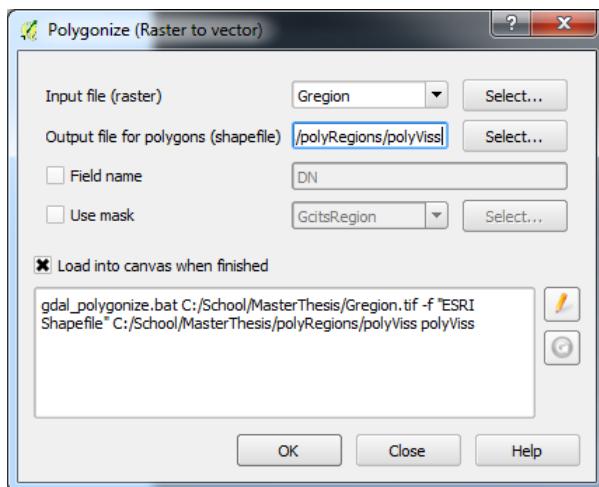
```

1 Projection = osr.SpatialReference()
2 Projection.ImportFromWkt(imd1.GetProjectionRef())
3 EPSG = (Projection.GetAttrValue("AUTHORITY", 1))
4 rasterOrigin = [geot[0], geot[3]]
5 af.array2raster(imPath + 'G' + n, rasterOrigin, geot[1], ...
                  geot[5], im, 1, gdal.GDT_UInt16, 3059)

```

Lai veiktu projekciju un veiksmīgi importētu nepieciešamās pakotnes, skriptu, izmantojot tā pilno ceļu, nepieciešams izpildīt no konsoles. Konsoli ar visām vajadzīgajām importētajām bibliotēkām var atvērt izpildot C:\Program Files\QGIS 2.14\OSGeo4W.bat failu.

Deskriptoru aprēķināšana, izmantojot QGIS programmatūru Kad koordinātas pārrēķinātas visiem parauga datu reģionu failiem un segmentācijas rezultātā iegūtajam reģionu failam, tad iespējams aprēķināt deskriptorus, izmantojot programmatūru *QGIS*. Darbā tiek izmantota *QGIS 2.14.11-Essen* versija. Lai veiktu reģiona faila poligonizāciju, interesējošais fails tiek ielasīts *QGIS Browser Panel* logrīkā, veicot dubultklikšķi uz tā reģiona faila nosaukuma, ko nepieciešams ielasīt. Tālāk *Raster → Conversion → Polygonize* tiek atvērts poligonizācijas rīks, kur *Input file* ir ielasītais reģionu fails, kam nepieciešams veikt poligonizāciju, bet pie *Output file for polygons*, klikšķinot uz "Select" pogas, atveras logs jaunas mapes izveidei, kur tiek uzglabāti poligonizācijas rezultāti. Kā redzams attēlā 2.1., pārējās opcijas un mainīgie tiek atstāti nemainīti un, spiezot "OK", tiek apstiprināta izvēle.

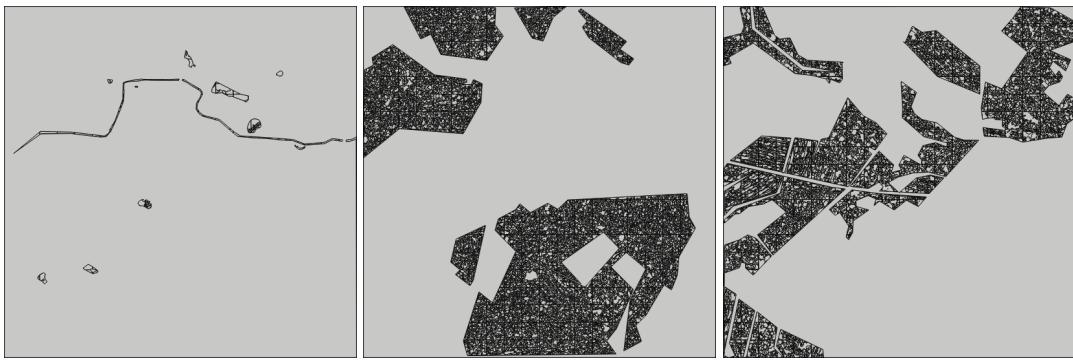
Att. 2.1. Rīks attēla poligonizācijai

Iepriekš aprakstītās darbības tiek veiktas visiem reģionu failiem, un gala rezultātā tiek iegūti 6 poligonu faili, kas redzami 2.2. attēlā.

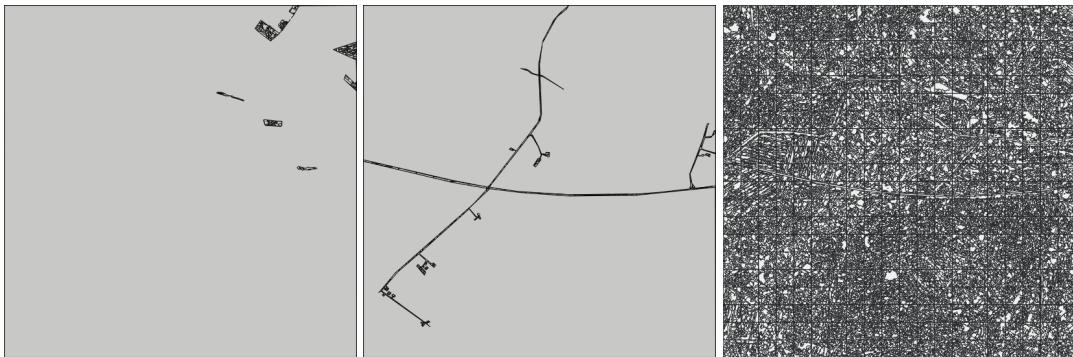
Izmantojot *Plugins → Python Console*, augšējā joslā tiek nospiesta poga "Show Editor", lai atvērtu rīku *Python* koda ievadišanai. Šajā teksta logā ar pirmo komandu importē pakotni *QgsZonalStatistics*, kam pēc tam seko nodefinētas atrašanās vietas direktorijai ar poligonizācijas rezultātiem, poligonizācijas failu nosaukumiem un oriģinālajam attēlam, kā arī masīvs ar joslas apzīmējošiem burtiem. Tālāk ciklā katram poligonu failam ielasa tā poligonu slāni un ciklā, ejot cauri katram attēla slānim, aprēķina slānī esošo reģionu izmēru pikselos, vidējo vērtību, mediānu un standartnovirzi.

```

1 from qgis.analysis import QgsZonalStatistics
2
3 folder = 'C:/School/MasterThesis/polyRegions/'
```


(a) Poligonu attēls ūdens pārauga datiem (b) Poligonu attēls koku pārauga datiem (c) Poligonu attēls zāliena pārauga datiem

(d) Poligonu attēls lauku pārauga datiem (e) Poligonu attēls cita parau- (f) Poligonu attēls visiem re- gā datiem gioniem

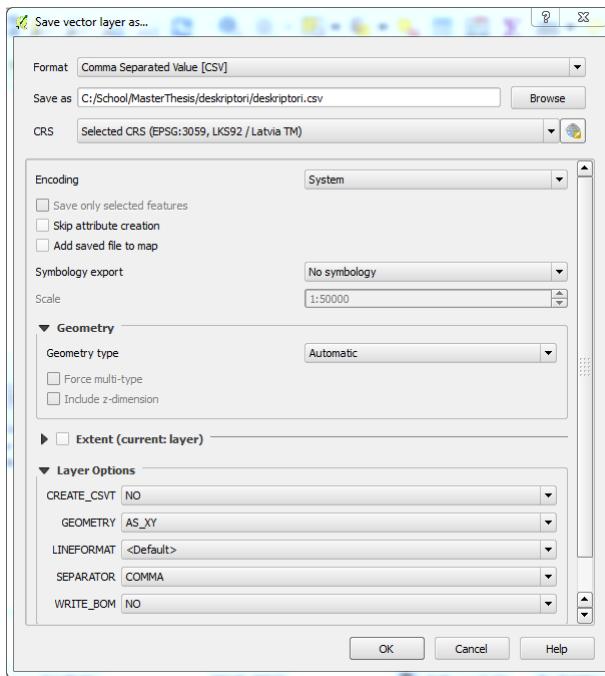
Att. 2.2. Rezultāti pēc poligonizācijas

```

4 pathes = [ 'polyCits/polyCits.shp' , 'polyKoki/polyKoki.shp' , ...
    'polyLauks/polyLauks.shp' , 'polyUdens/polyUdens.shp' , ...
    'polyZaliens/polyZaliens.shp' , 'polyViss/polyViss.shp' ]
5 rasterFilePath = 'C:/School/3333-53_1.tif'
6 bands = [ "R" , "G" , "B" ]
7
8 for path in pathes:
9     polygonLayer = QgsVectorLayer( folder+path , 'polygon' , "ogr" )
10    for i in range(1,4):
11        zoneStat = QgsZonalStatistics ( polygonLayer , ...
12            rasterFilePath , bands[i-1] , i , QgsZonalStatistics.Count ...
13            | QgsZonalStatistics.Mean | QgsZonalStatistics.Median | ...
14            QgsZonalStatistics.StDev)
15        zoneStat . calculateStatistics (None)

```

Skripta augšpusē, nospiežot pogu ”Run script”, izpilda skriptu, kas pēc veiksmīgas skripta izpildes deskriptorus saglabā atribūtu tabulā katram poligonu slānim. Lai šos rezultātus saglabātu *csv* failos, ar labo kliksķi uz interesējošā poligona faila atver izvēlni, kur izvēlas opciju *Save As...*, kas atver logīku vektoru slāņa saglabāšanai. Iestatījumus atstāj gandrīz nemainītus, izņemot opciju faila nolasīšanai, kā redzams 2.3. attēlā.

Att. 2.3. Logrīks deskriptoru saglabāšanai csv formātā

Deskriptoru matricu pēcapstrāde Vispirms csv failus atver kādā darba grāmatu apstrādes programmā un izdzēš kolonas *GCount* un *BCount*. Pēc tam, kad *MatLab* ielasīti csv faili *table* formātā, ielasītās deskriptoru tabulas pārvērš matricas formātā, izmantojot *MatLab* iebūvēto funkciju *table2array*. Pēc tam šo masīvu kā parametru padod funkcijai *removeDuplicates*, kas izdzēš tās rindiņas, kas manuālas datu atlases rezultātā veidojušas reģionu atgriezumus un kuru deskriptori var būt sagrozītas vērtības mazo reģionu izmēru dēļ.

Vispirms funkcija *removeDuplicates* atsevišķā matricā atlasa tikai tās rindiņas ar reģioniem, kur reģiona izmērs ir lielāks par 5 pikseliem. Tad no šiem izmēra ziņā derīgajiem reģioniem nosaka unikālās reģionu identifikatoru vērtības. Ja iepriekš atlasiņajā matricā, ciklā ejot cauri reģionu identifikatoriem, ir vairāk kā viena rindiņa ar vienu identifikatoru, tad šī reģiona identifikatoru pievieno matricai *duplicateIds*.

```

1 function result = removeDuplicates( deskriptori )
2     j=1;
3     for i=1:length( deskriptori )
4         if( deskriptori(i,2)>5)
5             tempDeskriptori(j,:)=deskriptori(i,:);
6             j=j+1;
7         end
8     end
9     uniqueIds=unique( tempDeskriptori (:,1));
10    j=1;
11    for i=1:length( uniqueIds )
12        if sum( tempDeskriptori (:,1)==uniqueIds ( i ))>1
13            duplicateIds ( j)=uniqueIds ( i );
14            j=j+1;

```

```

15      end
16  end

```

Pēc tam, ciklā ejot cauri to reģionu identifikatoriem, kas masīvā atkārtojas, atlasa tās rindiņas, kam ir viens reģiona identifikators un izveido pagaidu masīvu, kur uzglabā šo rindiņu, kas atkārtojas, reģionu identifikatorus un izmērus. No tikko aizpildītā pagaidu masīva atrod to reģiona daļu, kam ir vislielākais izmērs un tā rindiņu ar visiem deskriptoriem ievieto gala rezultāta masīvā. Pašas funkcijas beigās no gala rezultāta masīva izdzēš kolonnu ar reģionu izmēriem.

```

1      k=1;
2  for i=1:length( dublicateIds )
3      dublicateRows=find( tempDeskriptori (:,1)==dublicateIds( i ) );
4      temp=zeros( length( dublicateRows ),2 );
5      for j=1:length( dublicateRows )
6          temp(j,1)=dublicateRows(j);
7          temp(j,2)=tempDeskriptori( dublicateRows(j),2 );
8      end
9      maxCount=max( temp(:,2) );
10     for j=1:length( dublicateRows )
11         if temp(j,2)==maxCount
12             result(k,:)=tempDeskriptori( dublicateRows(j),: );
13             k=k+1;
14         end
15     end
16 end
17 result (:,2)=[];

```

Iepriekš aprakstītās darbības izpilda visiem *csv* failiem, kas sevī ietver deskriptorus parauga datiem un visiem reģioniem. Kad iegūtas visas tabulas bez dublikātu rindiņām vienam un tam pašam reģionam, parauga datu deskriptoru matricas apvieno, izmantojot *MatLab* iebūvēto funkciju *vertcat* un ievērojot secību. Secība ir būtiska, jo nepieciešams izveidot kolonas vektoru ar klašu atzīmēm parauga datiem. Pēc tam, kad klašu atzīmju vektors ir izveidots, var veikt pēdējās darbības gan parauga datu deskriptoriem, gan visu reģionu deskriptoru matricām - atbrīvoties no reģionu identifikatoru kolonas un normalizēt deskriptorus, izmantojot *MatLab* iebūvēto funkciju *zscores*.

```

1 sampleDescr=vertcat( udensDescr , kokiDescr , zaliensDescr , lauksDescr , ...
2   citsDescr );
3 a=length( udensDescr );
4 b=a+length( kokiDescr );
5 c=b+length( zaliensDescr );
6 d=c+length( lauksDescr );
7

```

```

8 class_labels=1:5;
9 sampleClasses(1:a)=class_labels(1);
10 sampleClasses(a+1:b)=class_labels(2);
11 sampleClasses(b+1:c)=class_labels(3);
12 sampleClasses(c+1:d)=class_labels(4);
13 sampleClasses(d+1:length(sampleDescr))=class_labels(5);
14 sampleClasses=sampleClasses';
15
16 sampleDescr(:,1)=[];
17 vissDescr(:,1)=[];
18
19 sampleDescr=zscore(sampleDescr);
20 vissDescr=zscore(vissDescr);

```

2.1. 2. JSEG un tā realizācija

JSEG metodes teorētiskais apskats

JSEG jeb J-segmentācija ir krāsu attēlu segmentācijas algoritms, kas reģionu atrašanas procesā izmanto gan krāsas, gan tekstūras informāciju [7]. Attēlu segmentācija datorrežē ir digitālā attēla sadalīšanas process vairākos segmentos jeb pikseļu kopās, savienojot kaimiņpikseļus ar līdzīgām raksturīpašībām. Segmentācijas mērķis ir vienkāršot vai mainīt attēla reprezentāciju formā, kas ir daudz nozīmīgāka un vieglāk analizējama. [20], [5]

Pats algoritms sastāv no pieciem soljiem, kur katrs no tiem tiks detalizēti aprakstīts tālākajos punktos.

Krāsu attēlu kvantizācija Lai atšķirtu līdzīgos krāsu reģionus no citiem, vispirms attēlu nepieciešams kvantizēt jeb samazināt tajā esošo krāsu skaitu. Krāsu attēlu kvantizācija ir process, kurā tiek samazināts atšķirīgo tonu skaits attēlā ar mērķi, ka jaunais attēls ir maksimāli līdzīgs iepriekšējam attēlam. Šādā veidā netiek būtiski ietekmēta attēla vizuālā kvalitāte, kā arī netiek zaudēta vērtīgā informācija, bet attēls tiek pārveidots tādā formā, ka to reprezentē tikai pāris krāsu. Krāsu attēliem, kas satur dabas ainavas, parasti izvēlas 10-20 krāsas, kas salīdzinoši efektīvi spēj reprezentēt attēlā redzamo krāsu gammu.[7]

Pēc krāsu kvantizācijas katram attēla pikselim tiek piešķirts kvantizācijas rezultātā atrastās krāsas numurs. Krāsu klase ir visu to pikseļu kopa, kam piešķirta konkrētā kvantizētā krāsa. Pēc tam tiek izveidota krāsu tabula (LZA, angl. *color map*), kur katrs attēla pikselis tam atbilstošajās koordinātās (x, y) krāsu tabulā tiek aizstāts ar atzīmi, kurai krāsu klasei tas pieder.[7]

Pareiza krāsu kvantizācija ir ļoti nozīmīga segmentācijas sastāvdaļa, kas var ietekmēt gala rezultātu.

Labi segmentēta attēla nosacījums Tieki ieviesta vērtība J , kuru definē tālāk apskatītās formulas. Vispirms pieņem, ka Z ir N punktu kopa no krāsu kartes, kas sastāv no punktiem

$z = (x, y)$, $z \in Z$ un ko raksturo vidējā vērtība m ,

$$m = \frac{1}{N} \sum_{z \in Z} z$$

Pieņem, ka Z sastāv no C klasēm $Z_i, i = 1, \dots, C$. Tādā gadījumā m_i ir N_i punktu vidējā vērtība klasē Z_i ,

$$m_i = \frac{1}{N_i} \sum_{z \in Z_i} z$$

Ja

$$S_T = \sum_{z \in Z} \|z - m\|^2$$

un

$$S_W = \sum_{i=1}^C S_i = \sum_{i=1}^C \sum_{z \in Z_i} \|z - m_i\|^2$$

tad J definē kā

$$J = \frac{S_B}{S_W} = \frac{(S_T - S_W)}{S_W}$$

Šis mērs nosaka, cik ļoti atšķirami dažādi klašu reģioni attēlā - jo lielāka J vērtība, jo tā klases ir labāk atšķiramas, homogēnas un klasei piederīgie pikseli tuvāki viens otram vērtību ziņā.[7]

Lai noteiktu, kāds ir labs segmentācijas rezultāts, ieviešam mainīgo $\bar{J}$, kas tiek aprēķināts kā vidējā vērtība visiem segmentētajiem reģioniem tā vietā, lai to aprēķinātu uzreiz visam attēlam. Šāda mainīgā vērtību aprēķina

$$\bar{J} = \frac{1}{N} \sum_k M_k J_k,$$

kur J_k ir reģiona k J vērtība, M_k punktu skaits reģionā k un N kopējais punktu skaits klašu kartē, bet summēšana notiek pa visiem reģioniem k . Šādi ieviests mainīgais ievieš jaunu kritēriju segmentācijas kvalitātes noteikšanai, kur labāko segmentācijas kvalitāti izsaka mazākā iespējamā $\bar{J}$ vērtība pār visiem reģioniem k . [7]

J-attēla izveide Tomēr iepriekš aprakstītā kritērija pielietošana nav praktiska. Tādēļ tiek ieviests tāds jēdziens, kā J-attēls. J-attēls ir melnbalts attēls, kura pikselu vērtības veido J vērtība, kas aprēķināta interesējošā pikseļa apkārtnē ar izvēlētu rādiusu. Šādam attēlam raksturīga kalniem un ieļējām līdzīga struktūra, kur gaišākās vērtības norāda tos pikselus, kas vairāk koncentrēti kāda krāsu reģiona centrā, bet tumšākās vērtības pretēji attiecināmas uz krāsu reģiona robežu.[8]

Interesējošā pikseļa apkārtnes izmērs tiek izvēlēts, balstoties uz nepieciešamo atšķiramo reģionu izmēriem, kā arī reģionu robežas detaļu smalkuma. Attiecīgi izmantojot mazāku loga izmēru, iespējams izšķirt smalkākas detaļas un reģionus, kurus sastāda atsevišķas deta-

ļas, bet liels loga izmērs ir izdevīgs tajos gadījumos, kad nepieciešams izšķirt reģionus, kurus raksturo specifiska tekstūra. [7]

Lai noteiktu kāda pikselā piederību konkrētajam reģionam, bet lai nerastos novirzes taisnstūra formai līdzīgu reģionu dēļ, loga forma ir izvēlēta līdzīga aplim vai kvadrātam ar noaapaļotiem stūriem. Apļi ir pieejami dažādos mērogos, kur katrs nākamais ir ar divas reizes lielāku rādiusu kā iepriekšējais. [7]

Reģionu audzēšana J-attēla raksturīgās īpašības ļauj izmantot reģionu audzēšanas algoritmus attēla segmentācijā. Ja piņem, ka sākumā viss attēls uzskatāms par veselu reģionu, tad, kā redzams tabulā 2.1., algoritms jāsāk tādā mērogā, kā vadoties pēc reģiona izmēra. Piemēram, gadījumā, ja attēls nepārsniedz 512 pikselus platumā un/vai garumā, bet ir lielāks par 256 pikseliem, algoritms jāsāk no 3. mēroga soļa. [8]

Tabula 2.1. Logu izmēri pie dažādiem mērogiem.

Mērogs	Loga izmērs (pikselos)	Reģiona izmērs (pikselos)	Min. ielejas izmērs (pikselos)
1	9 x 9	64 x 64	32
2	17 x 17	128 x 128	128
3	33 x 33	256 x 256	512
4	65 x 65	512 x 512	2048

Pirmais solis ir noteikt, kuri pikseli veidos tā saucamo ielejas sēklas pikselu kopu. Viens variants ir aprēķināt katras reģiona vidējo vērtību un standartnovirzi, apzīmējot tās ar μ_J un σ_J un ieviest sliekšņa vērtību T_J .

$$T_J = \mu_J + a\sigma_J$$

Šajā gadījumā a ir kāda vērtība no skaitļu masīva $[-0.6, -0.4, -0.2, 0, 0.2, 0.4]$, kas garantē vislielāko ielejas punktu skaitu. Iepriekš ieviestā sliekšņa vērtība tiek pielāgota visām lokālajām J vērtībām un tās, kuras ir mazākas par šo vērtību, tiek sauktas par ielejas punktu kandidātiem. Ielejas kandidātu punktus savieno izmantojot 4-savienojamību, un tā tiek iegūti ieleju kandidāti. Ja šādas ielejas izmērs ir lielāks kā norādīts 2.1. tabulā, tad tādu nosaka par ieleju. [7]

Tā kā audzēt reģionu pikseli pa pikselim ir ļoti lēni, tiek izmantota citādāka pieeja. Vispirms ielejās aizpilda caurumus un atrod tās J vērtības, kuras ir zemākas par visu nesegmentēto pikselu vidējo J vērtību. J vērtības, kas ir zemākas par vidējām vērtībām, savā starpā savieno un, ja tās atrodas blakus vienai vienīgai ielejai, tad pievieno tai. Tālāk pārvietojas uz nākamo mazāko mērogu un atkal atkārto iepriekš aprakstītās darbības ar to J vērtību atrašanu, kuru vērtība mazāka nu jau par nākamā mēroga vidējo J vērtību un to pievienošanu ielejai. Šādi turpina līdz sasniegts mazākais mērogs, kad pikselu pievienošana jau notiek pa vienam. Pievienošanu sāk ar to, kam mazākā J vērtība, un tajā brīdī nepievienotie pikseli

tieki uzglabāti buferatmiņā (LZIA, angl. *buffer*), katru reizi informāciju par nepievienotajiem pikseliem atjaunojot. [7]

Reģionu apvienošana Standarta JSEG algoritmā reģionu apvienošana tiek veikta kā pēdējais solis. Reģionus apvieno, izmantojot to, ka kvantizēto krāsu attēlā katram reģionam iespējams izveidot histogrammu, uz kuru balstoties tiek noteikta reģionu līdzība. Vispirms tabulā tiek aprēķinātas katru 2 blakus esošo kaimiņreģionu krāsu distances, un tad šie reģioni, ar mazāko krāsas distanci starp pārējām, tiek apvienoti. Apvienotajam reģionam atkal tiek aprēķināta krāsas distance ar kaimiņreģioniem, un informācija par distancēm tabulā tiek atjaunota. Process tiek atkārtots, līdz tiek sasniegta iepriekš noteikta maksimāla slieksna vērtība. Iegūtais rezultāts arī ir attēla segmentācijas gala rezultāts.[7]

Literatūras avotā [21], kā viens no JSEG metodes trūkumiem, tiek minēts tā segmentācijas rezultātu izteiktā sadrumstalotība salīdzinoši ar automātisko reģionu audzēšanas algoritmu no sēklas pikseliem. To iespējams labot, pēc segmentēšanas iegūtos reģionus klasificējot, izmantojot labu klasifikācijas algoritmu. Kā minēts pētījumos [7], [8], [22] un [25] JSEG metodes priekšrocības, salīdzinoši ar citām attēlu segmentācijas metodēm, ir:

- Nav nepieciešams tekstūras modeļa parametru novērtējums;
- Algoritms ir piemērots automātiskai attēlu apstrādei;
- Algoritms necieš no trokšņa izraisītiem traucējumiem.

JSEG metodes realizācija krāsu attēlu segmentācijā

Tālāk tiek apskatīta JSEG implementācija aerofotogrāfijas segmentācijai. Implementācija veikta izmantojot programmatūru *MatLab*, un algoritmu iespējams izpildīt jebkurai aerofotogrāfijai, kas saglabāta TIFF formātā, jeb tas ir 3 dimensiju attēls, kura vērtības ir 8 bitu veseli skaitļi bez zīmes (LZA, angl. *unsigned integer*) (uint8).

Kā pats pirms solis metodes implementācijā ir aerofotogrāfijas ielasīšana, kas tiek saglabāta 3 dimensiju matricā f . Tālāk šī matrica f tiek padota kā viens no parametriem metodei *mainJSEG*. Metode *mainJSEG* kā ievadparametru saņem veselu skaitli (*parts*), 3 dimensiju matricu f , kas jau iepriekš apskatīta, un veselu skaitli *kmeansK*. Parametrs *parts* raksturo to, cik daļas tieks sadalīts attēls gan horizontāli, gan vertikāli, bet *kmeansK* nosaka kvantizācijai izmantotā pudurošanas pēc vidējiem (LZA, angl. *k-means clustering*) k parametru. Šī metode izvada reģionu matricu *regions* un kvantizēto attēlu *ImgQ*. Tālāk detalizētāk apskata pašu *mainJSEG* funkciju.

Vispirms izveido tukšu divdimensiju *region* matricu tādā pašā izmērā, kā aerofotogrāfija, aprēķina aerofotogrāfijas daļas izmēru, cik lielai daļai tiek veikti aprēķini vienā cikla reizē, un izveido direktoriju starprezultātu uzglabāšanai. JSEG segmentācija tiek veikta ejot cauri kā horizontāli, tā vertikāli visiem aerofotogrāfijas apakšapgabaliem un vispirms aprēķinot katru apakšapgabala koordinātas, jo pēdējiem apakšapgabaliem kā rindā, tā kolonnā, var nebūt standarta izmērs (vienāds ar pārējiem ar apakšapgabaliem). Tālākajā koda fragmentā

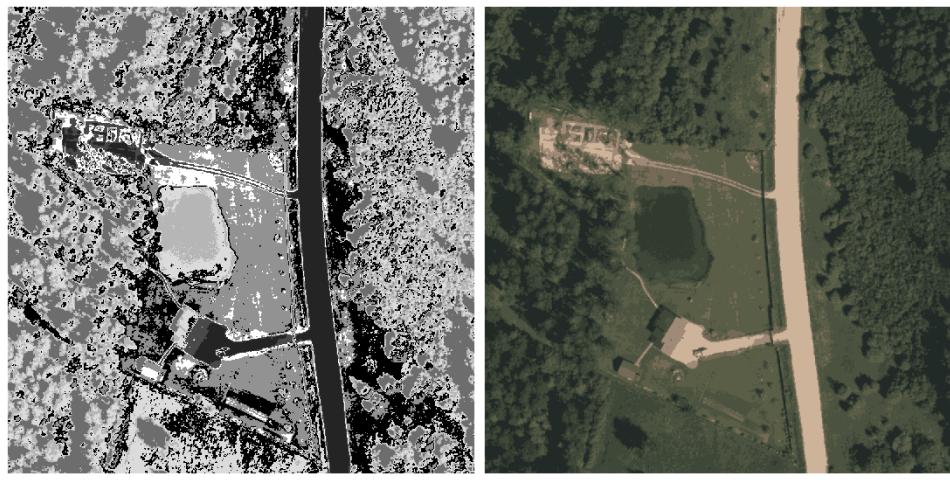
redzams, kā tiek izvēlēts apakšapgabals $[i, j]$ un, izmantojot pudurošanu pēc vidējiem, tam tiek veikta kvantizācija, kuras rezultāts tiek atgriezts kā karte (matrica *map*) ar tādu pašu izmēru kā apakšapgabalam.

```

1 subIm=image(((i-1)*partSize)+1:endOfImV,((j-1)*partSize)+1:endOfImH,:);
2 %-----K-means-----%
3 [m,n,d]=size(subIm);
4 subIm=im2double(subIm);
5 X=reshape(subIm,m*n,d);
6 clusters=kmeans(X,kmeansK);
7 map=reshape(clusters,m,n);

```

Pudurošanas pēc vidējiem parametrs k ir viens no nozīmīgākajiem parametriem JSEG segmentācijā, kas nosaka to, cik daudz daļas tiks segmentēts attēls. 2.4. attēlā redzama klašu karte, ja pudurošanas pēc vidējiem parametrs $k = 8$ un klašu kartei atbilstošais kvantizētais attēls. Toties 2.5. attēlā redzama klašu karte un tai atbilstošais kvantizētais ortofotokartes

Att. 2.4. Pudurošanas pēc vidējiem gala rezultāts ortofotokartes fragmentam, ja $k = 8$

fragments, ja pudurošanas pēc vidējiem parametrs $k = 16$. Salīdzinot 2.4. un 2.5. attēlus, redzams, ka visizteiktāk krāsu samazināšana ietekmējusi ūdens platības, kā arī zālāju un ceļu, kam raksturīga viendabīga tekstūra, bet vismazāk ietekmējusi koku vainagu pārsegumu. Protams, pudurošanas pēc vidējiem parametrs k ir jāpielāgo arī apskatāmā attēla izmēram un dabas daudzveidībai tajā. Maza parametra vērtība var sniegt labus rezultātus mazā attēlā, bet lielākos attēlos vai tādos, kuros sastopama plaša dabas daudzveidība, var tikt nevajadzīgi sapludināti dažādi zemes pārseguma tipi.

Tālāk izmantojot jau klašu karti, tiek veikta J-attēla izveide. J-attēla izveide tiek veikta četros mērogos, kas gala rezultātā veido četrus J-attēlus - $J11, J12, J13, J14$, kur $J11$ vissmalkākais, bet $J14$ attiecīgi izmantojot vislielāko mērogu. Tā kā visos mērogos J-attēla izveide ir vienāda, tiek apskatīta sīkāk tikai J-attēla izveide smalkākajā mērogā ar loga izmēru 9. Šajā gadījumā funkcijai *JImage* tiek padota klašu karte *map* (funkcijā parametrs *I*), loga

(a) Klašu karte

(b) Kvantizēts ortofotokartes fragments

Att. 2.5. Pudurošanas pēc vidējiem gala rezultāts ortofotokartes fragmentam, ja $k = 16$

izmērs (funkcijā parametrs ws), kas, kā jau minēts, vienāds ar 9, un minimālā loga izmērs (funkcijā parametrs $minWindow$), kas šajā gadījumā sakrīt ar loga izmēru. Izvadparametrs ir J-attēla matrica JII .

Funkciju sāk ar klašu kartes izmēru m un n iegūšanu, kā arī aprēķina parametru d , kas noteiks, ik pa cik pikseliem, tiks veidots attēls J-attēla izveidošanai, un loga diametru $wswidth$. Līdzīgi, kā *mainJSEG* funkcijā, izveidojam tukšu matricu JII . Tālāk katram punktam $[i, j]$ no klašu kartes I tiek aprēķināta tā apkārtnes robežu punkti un izmēri. Gadījumā, ja robežu vērtības pārsniedz klašu kartes izmērus vai tās ir negatīvas, tās tiek aizstātas ar minimālajām vai maksimālajām iespējamām vērtībām.

```

1 x1 = i-wswidth;
2 x2 = i+wswidth;
3 y1 = j-wswidth;
4 y2 = j+wswidth;
5 if x1<1; x1 = 1; end
6 if x2>m; x2 = m; end
7 if y1<1; y1 = 1; end
8 if y2>n; y2 = n; end
9 wid = x2-x1+1;
10 hei = y2-y1+1;
```

Pēc tam tiek aprēķināta standartnovirze izmantojot aprēķinātos loga izmērus un atrašanās vietu, un šī standartnovirze tiek izmantota, kā viens no parametriem J vērtības aprēķināšanai funkcijā *JCalculation*, kas bez standartnovirzes vēl kā ievadparametru saņem katru d -to pikseli no klašu kartes I diapozonā no $x1$ līdz $x2$ un no $y1$ līdz $y2$. Sīkāk šī funkcija netiks aprakstīta, tikai ir vērts piebilst, ka šī funkcija atgriež J vērtību punktam $[i, j]$, kas arī tiek saglabāta iepriekš sagatavotajā, tukšajā matricā JII . Ar to arī *JImage* funkcijas apskats tiek pabeigts.

```

1 if wid == ws && hei == ws
2     St = 1080;
3 else
4     wid=length(1:d:wid);
5     hei=length(1:d:hei);
6     reg=ones(wid,hei);
7     M = [mean(1:wid), mean(1:hei)];
8     [z1, z2] = find(reg);
9     z = [z1, z2];
10    St = sum(sqdist(z', M'));
11 end
12 JI(i,j) = JCalculation(I(x1:d:x2, y1:d:y2), St);

```

Atgriežoties pie *mainJSEG* apskata, nākamais solis ir cilvēka acij patīkama kvantizētā attēla sagatavošana apakšapgabalam *subIm*. Lai to izdarītu, funkcijai *class2Img* tiek padota attiecīgā apakšapgabala klašu karte *map* (funkcijā *class_map*) un paša apakšapgabala matrica *subIm* (funkcijā *OrI*). Kā izvadparametrs, tiek veidota matrica *partImgQ* (funkcijā *Img*). Kā jau pārējās funkcijās, arī šajā vispirms tiek noteikti apakšapgabala izmēri (m, n, d) un izveidota tāda paša izmēra matrica *partImgQ* (*Img*) uzglabāšanai. Tālākajā koda fragmentā katrai klasei no klašu kartes tiek atbilstoši pa attēla slāņiem aprēķināta vidējā vērtība, un visu klasei piederošo pikselu vērtības tiek ar to aizstātas.

```

1 for i = 1:max(class_map(:))
2     sq = find(class_map == i);
3     for j = 1:d
4         Channel = OrI(:,:,j);
5         u = mean(Channel(sq));
6         Channel = zeros(m,n);
7         Channel(sq) = u;
8         Img(:,:,:,j) = Img(:,:,:,:,j) + Channel;
9     end
10 end

```

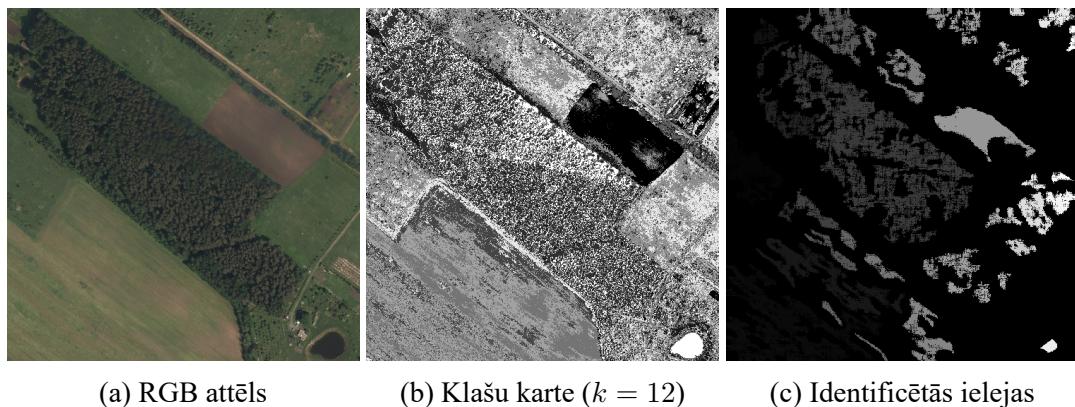
Pēc cilvēka acij tīkama, kvantizēta attēla iegūšanas notiek ieleju identifikācija, par ko atbildīga funkcija *ValleyD*. Funkcijai kā parametri tiek padota J-attēla matrica *J14* (funkcijā parametrs *J1*) vislielākajā mērogā, pats mērogs (funkcijā parametrs *scale*), kas šajā gadījumā ir 4, J-attēla vidējā vērtība *uj* un standartnovirze *sj*. Papildus tam, ka, kā parasti, tiek atrasti matricas izmēri m, n un d un izveidota tukša matrica *ValleyI* rezultāta uzglabāšanai, vēl tiek ieviests specifisks masīvs *a*, kas satur $[-0.6, -0.4, -0.2, 0, 0.2, 0.4]$, noteikts minimālais ielejas izmērs *scale* balstoties uz mērogu, un pagaidām atrastais maksimālais ielejas izmērs uzstādīts vienāds ar nulli. Zemāk esošajā koda fragmentā, izmantojot katru masīva *a* elementu, tiek aprēķināta sliekšņa vērtība *TJ*, kuru izmantojot tiek atrasti kandidāti ieleju punkti *VP*. Izmantojot 4-savienojamību un minimālā ielejas izmēra vērtību *scale*, tiek atrastas ielejas. Ja šo atrasto ieleju izmērs pie konkrētās *a* vērtības lielāks, kā atrastais maksimālais

ielejas izmērs, tad tās tiek saglabātas izvadparametrā *ValleyI*, un tagadējais maksimālās ielejas izmērs *MaxVSize* tiek atjaunots.

```

1  for i = 1:length(a)
2      TJ = uj + a(i)*sj;
3      VP = false(m,n);
4      VP(JI <= TJ) = 1;
5      VP_lab = bwlabel(VP,4);
6      VPlab_hist = histc(VP_lab(:),1:max(VP_lab(:)));
7      sq = find(VPlab_hist>scale);
8      VSize = length(sq);
9      if length(sq)>MaxVSize
10         ValleyI = zeros(m, n);
11         for k = 1:length(sq)
12             ValleyI(VP_lab==sq(k))=k;
13         end
14         MaxVSize = VSize;
15     end
16 end

```


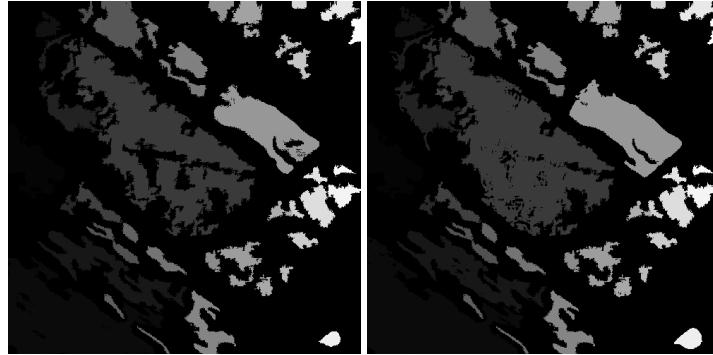
Att. 2.6. Ortofotokartes fragments ar atbilstoši identificētajām ielejām

Kad ir atrastas ielejas (redzamas 2.6.c attēlā), iespējams veikt audzēšanu lielākajā mērogā. Ieleju audzēšana pēc funkcijas *ValleyGI* noris vēl arī 2. un 3. mērogā. Ievadparametri *ValleyGI* funkcijai ir J-attēls *J1* konkrētajā mērogā (šajā gadījumā apskata *J14*) un iepriekšējā solī sagatavotā reģionu matrica apakšapgabalam *subRegion* (funkcijā parametrs *ValleyI*). Izvadparametrs ir arī reģionu matrica (funkcijā parametrs *SegI*) tam pašam apakšapgabalam. Šīs funkcijas darbība galvenokārt paredzēta ieleju audzēšanai. To iespējams panākt vispirms aizpildot caurumus, kas radušies iepriekšējā fāzē. Tad atrod tos punktus no segmentētajiem, kuru vērtība mazāka par nesegmentēto punktu vidējo vērtību, bet visam attēlam no iepriekšējās fāzes *ValleyI* veic atvēršanu (angl. *dilation*). Pēc tam iepriekš atrastajiem punktiem, kuru vērtība mazāka par vidējo, līdzīgi, kā *ValleyD* funkcijā, veic operāciju, izmantojot 4-savienojamību. Balstoties uz iegūtajiem rezultātiem pēc 4-savienojamības pielietošanas, veic

ieleju audzēšanu un rezultātu pievieno *SegI* matricai. Gala rezultātā atkal tiek iegūta reģionu matrica (redzama 2.7.a).

```

1 subRegion = ValleyD (JI4 , 4 , mean (JI4 (:)) , std (JI4 (:))) ;
2 subRegion = ValleyG1 (JI4 , subRegion) ;
```


(a) Reģioni pēc reģionu audzēšanas 4. mērogā izmantojot dzēšanas 4. mērogā izmantojot JI4 matricu   (b) Reģioni pēc reģionu audzēšanas 4. mērogā izmantojot dzēšanas 4. mērogā izmantojot JI3 matricu

Att. 2.7. Reģionu attēli pēc audzēšanas, izmantojot funkciju *ValleyG1* 4. mērogā

Pēc tam, kad iegūta atjaunota reģionu matrica pēc reģionu audzēšanas lielākajā mērogā (izaudzētie reģioni redzami 2.7.b attēlā), tai tiek veikta reģionu audzēšana izmantojot nākamo lielāko mērogu jeb mērogu 3 ar to pašu funkciju *ValleyG1*. Kā pēdējais solis pie mēroga 4, tiek veikta ieleju audzēšana izmantojot funkciju *ValleyG2*, kur atlikušie nesegmentētie punkti tiek tik daudzas reizes pārdalīti, izmantojot paša mazākā mēroga J-attēlu, līdz visi ir pieaudzēti pie kādas no ielejām.

```

1 subRegion = ValleyG1 (JI3 , subRegion) ;
2 subRegion = ValleyG2 (JI1 , subRegion) ;
```

Tālāk līdzīgas darbības tiek veiktas arī nākamajos mērogos, līdz gala rezultātā tiek iegūta segmentēto reģionu matrica *subRegion* apakšapgabalam.

```

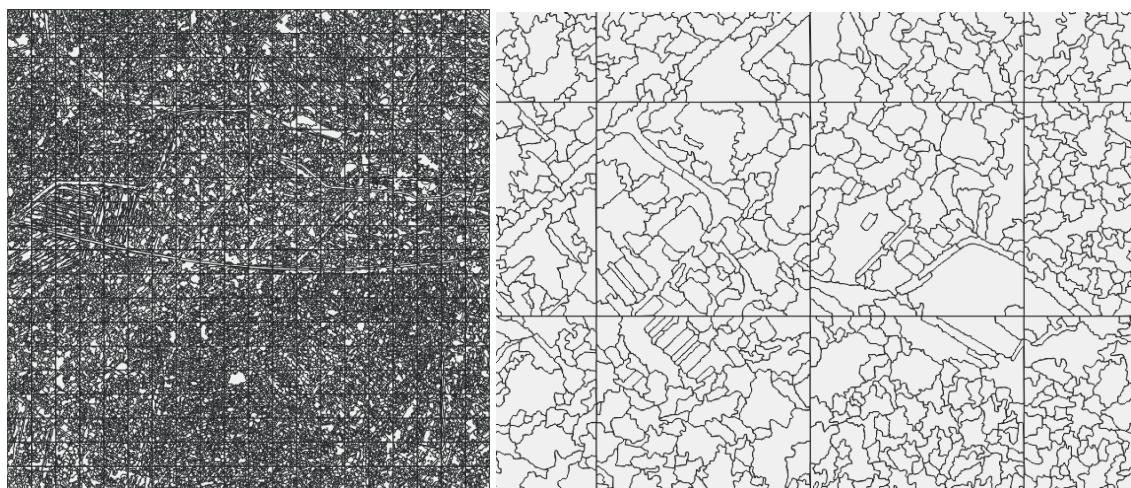
1 % -----scale 3----- %
2 subRegion = SpatialSeg (JI3 , subRegion , 3) ;
3 subRegion = ValleyG1 (JI2 , subRegion) ;
4 subRegion = ValleyG2 (JI1 , subRegion) ;
5 % -----scale 2----- %
6 subRegion = SpatialSeg (JI2 , subRegion , 2) ;
7 subRegion = ValleyG1 (JI1 , subRegion) ;
8 subRegion = ValleyG2 (JI1 , subRegion) ;
9 % -----scale 1----- %
10 subRegion = SpatialSeg (JI1 , subRegion , 1) ;
11 subRegion = ValleyG2 (JI1 , subRegion) ;
```

Tā kā katru reizi *subRegion* matrica savus reģionus sāk skaitīt sākot ar 1, apakšapgabala reģionu matricas katrs reģiona numurs tiek pārvērsts tam pieskaitot šobrīd maksimālo reģiona numuru lielajā matricā *region*, kurā pēc tam tāpat kā *ImgQ* tiek ievietots starprezultāts apakšapgabalam.

```

1 ImgQ(((i-1)*partSize)+1:endOfImV,((j-1)*partSize)+1:endOfImH, ...
      :)=partImgQ;
2 region(((i-1)*partSize)+1:endOfImV,((j-1)*partSize)+1:endOfImH) = ...
      subRegion;
```

Funkcijas *mainJSEG* nobeigumā vēl tiek saglabāts *subRegion* starprezultāts iepriekš izveidotajā direktorijā, un cikls sāk apstrādāt nākamo apakšapgabalu. Gala rezultātā tiek atgriezta reģionu matrica *region* (*Region*), kas redzama attēlā 2.8.a un kvantizētais attēls *ImgQ* vēlākai rezultātu attēlošanai.

(a) Attēls ar segmentācijas rezultātā radušies reģioniem
(b) Daļa no segmentācijas rezultātā radušies reģioniem

Att. 2.8. Segmentācijas rezultāts

2.1. 3. K-tuvāko kaimiņu metode un tās realizācija

K-tuvāko kaimiņu metodes teorētisks apskats

K-tuvāko kaimiņu metode ir klasifikācijas metode, kas pieder pie vadītās mašīnmācīšanās metožu grupas. Klasifikācija ir sistemātiska vienumu sadalīšana grupās, kategorijās. Metodes pamatideja - kāda punkta piederība kādei klasei tiek izsvērta no tā, kādai klasei pieder tā tuvākais kaimiņš. Šāds skaidojums izmantojams gadījumā, kad $k = 1$. Gadījumā, kad $k \geq 2$, piederība konkrētai klasei tiek izsvērta no lielākās daļas tuvāko kaimiņu piederības. Piemēram, gadījumā, ja $k = 3$ un tiek apskatīti kāda punkta 3 tuvākie kaimiņi, kur viens no tiem pieder 1. klasei, bet divi atlikušie 2. klasei, tad apskatītais punkts pieder 2. klasei.[6]

K-tuvāko kaimiņu algoritms sastāv no diviem soļiem. Pirmais solis ir tuvāko kaimiņu atrašana, bet otrs, klases piešķiršana izmantojot šos kaimiņus.[6]

Lai atrastu tuvākos kaimiņus, vispirms vērts definēt jēdzienu distance. Tātad ar vārdu distance izsakām kādu mēru, kas raksturo viena punkta attālumu līdz otram. Izšķirami arī divi gadījumi, kad pastāv atšķirīgas idejas distances definēšanai. Pirmajā gadījumi, kad distances tiek mērītas starp nepārtrauktiem lielumiem var izmantot, kā piemēram, pazīstamāko Eiklīda distanci, kuru aprēķina

$$d(x, y) = \sqrt{\sum_{i=1}^k (x_i - y_i)^2}$$

Šajā gadījumā x un y ir punkti k dimensionālā telpā starp kuriem tiek aprēķināta distance. Diskrētu vērtību gadījumā jeb, lai aprēķinātu attālumu starp kategoriska tipa vērtībām, izmanto Haminga distanci (kas, starp citu, pielietojama arī nepārtrauktiem lielumiem). Haminga distanci aprēķina pēc

$$D_H = \sum_{i=1}^k |x_i - y_i| = \begin{cases} x = y \Rightarrow D_H = 0 \\ x \neq y \Rightarrow D_H = 1 \end{cases}$$

Arī šeit x un y ir divi punkti k dimensionālā telpā. Tikai Haminga distancei papildus tiek ņemts tāds nosacījums, ka, ja x un y ir viena un tā pati vērtība, tad attālums ir nulle, bet, ja vērtības atšķiras, tad $D_H = 1$.[26]

Protams, veiksmīgi distanci iespējams aprēķināt tikai, ja deskriptoru vērtības ir normalizētas jeb visas vērtības atrodas vienā diapozonā [6].

Otrs solis - klases piešķiršana izmantojot atrastos kaimiņus - ir viegli un intuitīvi saprotama gadījumā, ja $k = 1$ vai $k > 2$ un tuvāko kaimiņu klases nav vienādi sadalītas. Tādā gadījumā apskatītajam punktam tiek piešķirta tā klase, kāda ir visbiežāk sastopama starp kaimiņiem. Problemātiska situācija var rasties, ja $k = 2$ vai klašu sadalījums starp kaimiņiem ir vienāds. Tādā gadījumā klases piešķiršana apskatītajam punktam notiek ņemot vērā kādus papildus faktorus, kā piemēram, nozīmīgāko pazīmi, ja punkts atrodas vairāku dimensiju telpā (to rakturo vairākas pazīmes), vai piešķir tieši tuvākā kaimiņa klasi. [6]

K-tuvāko kaimiņu metodes pielietojums segmentētu reģionu klasifikācijā

Kad visi nepieciešamie dati sagatavoti, varam sākt apskatīt funkciju *classifierKNN*. Funkcija *classifierKNN*, kā parametrus saņem reģionu matricu *Region*, 3-dimensiju matricu attēlam *image_org*, k-tuvāko kaimiņu metodes parametru k , kas nosaka izmantoto tuvāko kaimiņu skaitu, deskriptoru matricu parauga datiem *sampleDescr*, deskriptoru matricu visam attēlam *vissDescr* un klašu vektoru parauga datiem *sampleClasses*. Funkcijas izvadītais rezultāts ir segmentējamā attēla izmēriem atbilstoša maska, kur katra pikselā vērtība aizstāta ar klasi, kam tas pieder.

Funkcija *classifierKNN* izsauc funkciju *mansKNN* un rezultātā tiek iegūts vektors, kur katram segmentētajam reģionam atbilst tā klase.

Pēc tam šis vektors tiek pārvērststs klašu maskā, kas tiek atgriezta no *classifierKNN* funkcijas.

```

1 function mask = classifierKNN(region , rgb_image , k , sampleDescr , ...
2     vissDescr , sample_classes)
3     classified_image=mansKNN( vissDescr , k , sampleDescr , ...
4         sample_classes );
5     sample_classes=unique( sample_classes );
6     [ r k d]=size( rgb_image );
7     mask=zeros( r ,k );
8     for i=1:length( classified_image )
9         for j=1:length( sample_classes )
10            if classified_image( i )==sample_classes( j )
11                mask( region==i )=j ;
12            end
13        end
14    end

```

Detalizētāk apskatīsim funkciju *mansKNN*, kas klasificē segmentētos reģionus. Funkcija *mansKNN*, kā parametrus saņem klasificējamo attēlu *im*, kas šajā gadījumā būs deskriptoru matrica visam attēlam ar deskriptoriem katram attēla segmentētajam reģionam, k-tuvāko kaimiņu metodes parametru *k*, kas nosaka izmantoto tuvāko kaimiņu skaitu, parauga datus *sample*, kas šajā gadījumā saturēs matricu *sampleDescr* ar deskriptoru vērtībām parauga datu reģioniem un klašu vektoru parauga datiem *sample_classes*. Rezultāti tiks uzglabāti matricā *classIm*, kas saturēs tikpat rindiņu, cik deskriptoru matrica visiem reģioniem *vissDescr*.

Pati funkcija tikai izveido matricu rezultāta uzglabāšanai un ciklā katram reģionam nosaka tā piederību konkrētai klasei izmantojot funkciju *knnProcedura*.

```

1 function classIm=mansKNN(im ,k ,sample ,sample_classes )
2     [ r , ko , d]=size( im );
3     classIm=zeros( r ,1 );
4     for i=1:r
5         x=im( i ,: );
6         classIm( i )=knnProcedura( x ,sample ,sample_classes ,k );
7     end

```

Funkcija *knnProcedura*, kā parametrus saņem reģiona deskriptoru vektoru *x*, deskriptoru matricu parauga datiem *sample*, parauga datu klašu vektoru *sample_classes* un k-tuvāko kaimiņu metodes parametru *k*. Vispirms tiek noteikt parauga datu skaits un izveidots vektors *d*, kas sevī saturēs distances no reģiona, kam tiek meklēta klases piederība līdz visiem pārējiem parauga datu reģioniem.

```

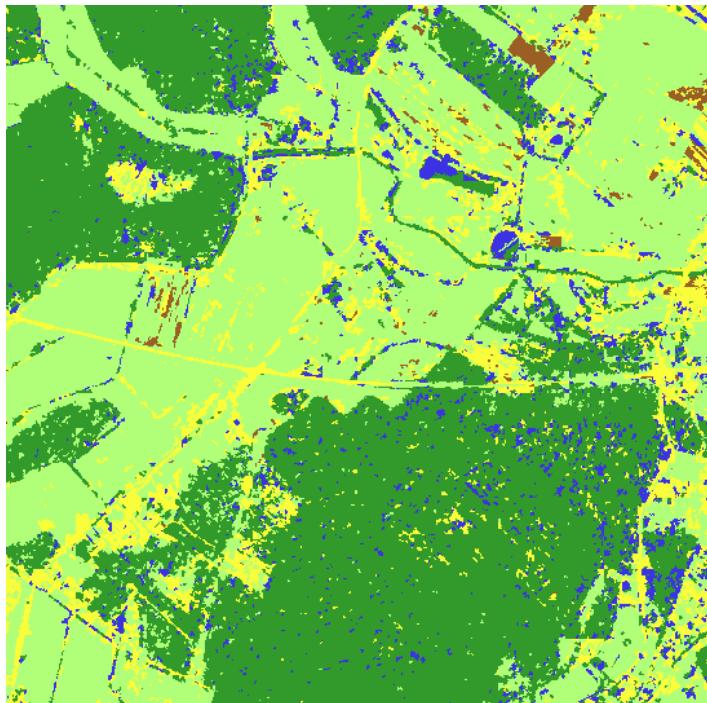
1 function knnResponse=knnProcedura(x ,sample ,sample_classes ,k )
2     sampleN=length( sample_classes );
3     d=zeros( sampleN ,1 );
4     for z=1:sampleN
5         d( z)=sqrt( sum(( x-sample( z ,:) ).^2) );

```

Kad atrastas visas distances nepieciešams noteikt k īsākās. To realizē ciklā aizpildot k garu rindas vektoru ar tām distancēm atbilstošo reģionu klasēm, kas ir vismazākās un šo distanču vērtības aizvietojot ar bezgalību, lai visās k reizēs netiktu atrasta viena vērtība. Pēc tam no šīm k klasēm tiek noteikta vektora moda jeb vērtība, kas atkārtojas visbiežāk, kas arī tiek atgriezta, kā rezultāts funkcijai *knnProcedura*.

```

1 typesForKNb=zeros(1,k);
2 for z=1:k
3     [m, I]=min(d);
4     typesForKNb(z)=sample_classes(I);
5     d(I)=Inf;
6 end
7 knnResponse=mode(typesForKNb);
```


Att. 2.9. Klašu maska klasificētajiem JSEG segmentācijas rezultātiem, izmantojot k-tuvāko kaimiņu metodi

2.9. attēlā redzama klašu maska pēc reģionu klasifikācijas, izmantojot k-tuvāko kaimiņu metodi. Zilā krāsā attēloas ūdens platības, tumši zaļā - koku pārsegums, gaiši zaļā - zālāji, brūnā - lauki un dzeltenā krāsā platības, kas atbilst citam pārseguma tipam.

2.2. Neironu tīklu pielietojums

2.2. 1. Apmācības datu sagatavošana

Apmācības datu sagatavošanai tiek izmantoti tie paši attēli mazākā apjomā kā k-tuvāko kaimiņu metodes gadījumā. Ja k-tuvāko kaimiņu metodes gadījumā, lai aprēķinātu deskriptorus, bija iespējams izmantot reģionu attēlus katram pārseguma tipam tos iepriekš

nekā neapstrādājot, tad neironu tīkla pielietošanas gadījumā situācija ir citādāka. Šajā gadījumā reģionu attēlus nepieciešams sadalīt smalkāk jeb tā, ka katrs regions ir atsevišķs attēls.

Lai sasniegtu šādu rezultātu un izvairītos no nevēlamu artifaktu parādīšanās attēlos, ar programmatūras *MatLab* palīdzību tika izveidota funkcija *saveTestDataByRegion*. Šī funkcija, kā ievadparametru saņem matricu *testRegion* ar tā pārseguma tipa parauga datu reģioniem, ko nepieciešams sadalīt attēlos, originālā attēla matricu *I* ciparu formātā *double* formā $M \times N \times 3$, kur *M* apzīmē rindiņu skaitu, bet *N* - kolonnu skaitu un pārseguma tipa kārtas numuru *folder* direktorijas izveidošanai, kur tiks saglabāti izveidotie attēli. Vispirms tiek atrasti to reģionu numuri, kurus satur matrica *testRegion* un izveidota direktorija izveidoto attēlu saglabāšanai.

```

1 function saveTestDataByRegion( testRegion , I , folder )
2     uniqueRegions=unique( testRegion );
3     mkdir( in2str( folder ) );

```

Tālāk ciklā, ejot cauri unikālajiem reģionu numuriem sākot no otrā, jo pirms vienmēr apzīmēs visus tos reģionus, kas nepieder izvēlētajiem parauga datiem, izveido matricu *region*, kas saturēs tajā brīdī apskatāmo reģionu. Izmantojot *MatLab* iebūvēto funkciju *regionprops*, tiek atrasti mazākie taisnstūri, kas iekļauj apskatītajā reģionā savienotus objektus un informācija par šiem taisnstūriem tiek saglabāta mainīgajā *stats*. Pēc tam, ja mainīgais *stats* sevī ietver vairāk kā vienu savienoto komponenti ar to aptverošo taisnstūri, tiek izveidots rindas vektors *sizes*. Izmantojot ciklu, šis rindas vektors tiek aizpildīts ar komponenti aptverošā taisnstūra rindu un kolonnu skaita summu. Balstoties uz šo aptverošo taisnstūru izmēriem, tiek paturēta lielākā komponente, kuru aptverošā taisnstūra augšējā kreisā stūra koordinātas un rindas un kolonnu skaits tiek padots kā vektors tālākai apstrādei. Ja eksistē tikai viena savienotā komponente, tās aptverošā taisnstūra parametri tiek padoti tālāk.

```

1 for i=2:length( uniqueRegions )
2     region=(testRegion==uniqueRegions( i )) ;
3     stats=regionprops( region , 'BoundingBox' ) ;
4     if( length( stats )>1 )
5         sizes=zeros( 1 , length( stats ) ) ;
6         for j=1:length( stats )
7             bb=ceil( stats( j ).BoundingBox ) ;
8             sizes( j )=bb( 3 )+bb( 4 ) ;
9         end
10        [M idx]=max( sizes ) ;
11        bb=ceil( stats( idx ).BoundingBox ) ;
12    else
13        bb=ceil( stats( 1 ).BoundingBox ) ;
14    end

```

Lai izvairītos no smalku un līdz ar to nederīgu reģionu saglabāšanas kā parauga datus, pārbauda, vai aptverošā taisnstūra laukums ir lielāks par 80 pikseļiem. Ja aptverošā taisnstūra laukums nesasniedz 80 pikseļus, cikls šajā momentā tiek pārtraukts un attiecīgais reģions kā attēls saglabāts netiek. Šādos smalkos reģionos parādās nekorektas un realitātei neatbilstošas pikseļu un reģionu raksturojošo parametru (vidējās vērtības, mediānas, standartnovirzes) vērtības, kas var negatīvi ietekmēt apmācības gaitu.

```

1      if (bb(3)*bb(4)<80)
2          continue;
3      end

```

Kad iegūtas derīga reģiona kreisā augšējā stūra koordinātas un izmēri, tos izmantojot no reģionu un oriģinālā attēla, tiek atlasītas matricas, kuru reizinājums tiek saglabāts, kā attēls *JPEG* formātā iepriekš noteiktā direktorijā.

```

1      croppedRegion=region(bb(2):bb(2)+bb(4)-1,bb(1):bb(1)+bb(3)-1);
2      croppedIm=I(bb(2):bb(2)+bb(4)-1,bb(1):bb(1)+bb(3)-1,:);
3      result=croppedRegion.*croppedIm;
4      imwrite(result,[in2str(folder)'/' int2str(uniqueRegions(i)) ...
' .jpg'], 'jpg');
5      end

```


(a) Údens parauga dati

(b) Koku parauga dati

(c) Zāliena parauga dati

(d) Lauku parauga dati

(e) Citi parauga dati

Att. 2.10. Parauga dati neironu tīkla apmācībai

Izpildot šo funkciju katra zemes pārseguma tipa parauga datu reģionu failam, gala rezultātā tiek iegūtas 5 direktorijas ar attiecīgajiem parauga datiem tajās. Lai vienlīdz labi apmācītu neironu tīklu atpazīt visas zemes pārseguma tipu klases, "zāliena" un "koku" klasei apmācības datu skaits tiek samazināts līdz 1000 attēliem. Bez "zāliena" (attēls 2.10.c) un "koku" (attēls 2.10.b) parauga datiem neironu tīkla apmācībai tiek izmantoti 284 attēli ar "ūdens" (attēls 2.10.a) parauga datu reģioniem, 336 attēli ar "lauku" (attēls 2.10.d) parauga datu reģioniem un 365 attēli ar "cita" parauga datu reģioniem.

2.2. 2. Neironu tīkla teorētisks apskats

Bioloģiskie un mākslīgie neironi un tīkli

Mākslīgie neironu tīkli (LZA, angl. *artificial neural networks*) ir tikuši pētīti jau vairākus desmitus gadu, lai spētu iegūt līdzīgu rezultātus balss un attēlu atpazīšanā kā izmantojot cilvēka maņu orgānus un smadzenes. Lai arī datoru skaitlošanas jaudas šobrīd ir kļuvušas spēcīgākas kā vēl nekad, joprojām cilvēka smadzenēm vieglāk padodas tādu uzdevumu atrisināšana, kā veselo augļu atšķiršana no bojātajiem un negataviem vai arī seju atpazīšana.[18],[19],[27]

Mākslīgie neironu tīkli ir informācijas apstrādes sistēmas, kas sastāv no liela skaita skaitlošanas vienību (neironu) un kura izveidi ir iedvesmojuši pētījumi par cilvēka smadzeņu un nervu sistēmas darbību un, kura mērķis ir izveidot skaitlošanas sistēmu, kas būtu līdzīga cilvēka smadzenēm - kompleksa, paralēla un nelineāra [15]. Neironu tīklu veido liels skaits savā starpā cieši saistītu informācijas apstrādes elementu jeb neironu, kas kopā veic konkrētu uzdevumu vai atrisina konkrēto problēmu. Mākslīgo neironu tīklu var arī saukt par vispārīgu cilvēka smadzeņu modeli, lai arī tas no cilvēka smadzenēm spējis adaptēt tikai divas īpašības:

- Spēja tikt apmācītam jeb veids, kā neironu tīkls iegūst informāciju un zināšanas.
- Savienojamība jeb tas, cik ļoti stipras saites pastāv starp neironiem nosaka to, kā tīklā tiek uzglabātas zināšanas.[27]

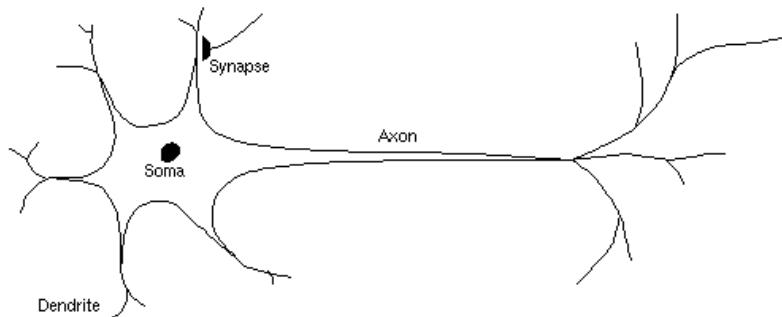
Mākslīgā neironu tīkla iespējas slēpjās tā neironos un to saitēs. Lai arī viens pats mākslīgais nerons ir tikai salīdzinoši vienkārša skaitlošanas vienība, liels to daudzums un veidi, kā tie ir savienoti palīdz atrisināt dažādus uzdevumus. Salīdzinoši ar bioloģiskajiem neironiem, kas atrodami cilvēka smadzenēs, mākslīgo neironu takts frekvence ir daudz augstāka, bet toties to skaits ir daudz mazāks, kas rada bažas vai jebkad mākslīgie neironu tīkli spēs risināt tādus pašus uzdevumus, kā cilvēka smadzenes.[27]

Nemot vērā, ka mākslīgo neironu tīkla ideja ir aizgūta no bioloģiskajiem neironu tīkliem, vērts apskatīt bioloģiskā neirona uzbūvi. Cilvēka smadzenes sastāv no aptuveni 10 miljardiem neironu un katrs no tiem ir savienots ar 10 tūkstoš citu neironu. Neirons jeb nervu šūna sastāv no:

- ķermeņa jeb somas (angl. *soma*);
- tieviem, mugurkaulam līdzīgiem ar iztektiem sazarojumiem izaugumiem - dendrītiem (angl. *dendrites*);

- resnāka izauguma, kas savienojas ar citiem neironiem - aksona (angl. *axon*).

Neirons informāciju iegūst, izmantojot sinapses (angl. *synapses*) pirms tā tiek novadīta aksonam. [9]

Att. 2.11. Bioloģiskā neirona shematisks zīmējums [9]

Mākslīgā un bioloģiskā neirona līdzība saskatāma jau tajā, ka mākslīgais nerons no bioloģiskā ir aizguvis vairākas īpašības, kā piemēram:

- neironā norisinās ienākošo vērtību svērtā summēšana;
- neironā ienāk vairāki signāli;
- uztverošās sinapses svars var veikt neironā ienākošās vērtības izmaiņas;
- aksonam raksturīga sazarošanās, tātad neirona izejas vērtība var nonākt vairākos citos neironos;
- gadījumā, kad ievads ir pietiekams, nerons izejā var dot tikai vienu signālu.

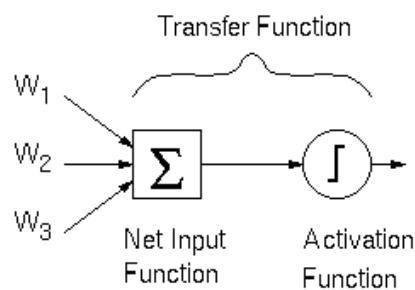
Papildus šīm īpašībām mākslīgajiem neironiem ir arī īpašības, kas aizgūtas balstoties uz bioloģiskajiem neironiem, kā piemēram:

- neironā atmiņa ir sadalīta;
- īslaicīgā atmiņa ir signāli, kurus izsūta neironi;
- ilglaicīgā atmiņa atrodas neironu sinapsēs;
- svarus sinapsēs var mainīt balstoties uz pieredzi;
- sinapsēm var būt gan pastiprinoša, gan pavājinoša iedarbība;
- informācija tiek apstrādāta lokāli. [10]

Tā kā vispārīgā gadījumā neironu tīkls sastāv no liela skaita neironu, var uzskatīt, ka nerons ir salīdzinoši vienkārša neironu tīkla sastāvdaļa. Tā kā neironu tīklā galvenā loma ir nevis konkrētām tā sastāvdaļām, bet gan neironu savstarpējam novietojumam, neironu tīklu ir grūti vispārīgi modelēt, testēt un lietot. Tieši šī īpašība neironu tīklu nepadara par unikālu visu

problēmu atrisinājumu. Lielā daļā problēmu joprojām labākus rezultātus sasniedz standarta algoritmi. Neironu tīklu kā risinājumu problēmai tā sarežģītās struktūras dēļ vērts izmantot problēmu risināšanai, kur parastā standarta pieeja nesniedz gaidīto rezultātu jeb ir neefektīva. Otrs variants, kad vērts apsvērt neironu tīkla izmantošanu, ir gadījumos, kad informācija par problēmu nav pilnīga. Par spīti tam, ka par neironu tīklu var spriest tikai, ja tam ir daudz elementu, ir vērts aplūkot arī atsevišķa neirona uzbūvi, jo tā var būtiski ietekmēt skaitlošanas jaudu. [27]

Mākslīgais nerons sastāv no svariem, summēšanas jeb izplatīšanas funkcijas un aktivitātes funkcijas. Tā shēma un galvenās sastāvdaļas redzamas 2.12. attēlā, bet katru no sastāvdaļām apskatīsim smalkāk.

Att. 2.12. Mākslīgā neirona shematisks zīmējums [9]

Svari, saukti arī par sinaptiskiem svariem (angl. *synaptic weights*) ir vērtības, ar kuru palīdzību neironā ienākošais signāls tiek izmainīts. Svari lielā mērā nosaka to, cik ļoti nerons atšķiras no neirona, jo visam neironu tīklam vai atsevišķai neironu grupai izplatīšanās un aktivitātes funkcijas parasti ir vienādas. Tāpat arī svari ir atbildīgi par neironu tīkla mācīšanās spēju, jo tos mainot iespējams pielāgot neironu tīklu atrisināt konkrētu problēmu. Parasti svaru skaits atbilst ieeju skaitam, bet var būt arī viens papildus svars. Svarus no angļu valodas vārda *weight* apzīmē ar burtu w un indeksu, kas parāda ieejas kārtas numuru. Visu svaru apzīmēšanai izmanto matricu pierakstu (w vai W).[27]

Summēšanas funkcija (angl. *propagation function*) ir atbildīga par visu ienākošo signālu kombinēšanu ar to svariem un kopējās vērtības padošanu tālāk aktivitātes funkcijai. Parasti izmanto signālu un to atbilstošo svaru rezinājumu summu kā summēšanas funkciju. Šīs funkcijas aprēķināto vērtību parasti apzīmē ar burtu virkni NET .[27]

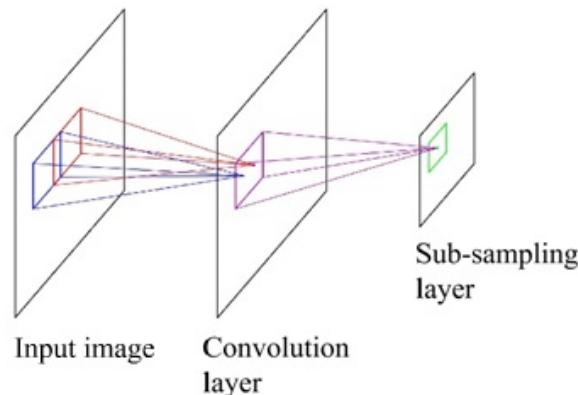
Aktivitātes funkcija ir svarīgākā neirona darbības raksturotāja. Aktivitātes funkcija nosaka to, kāda tipa problēmu risinās nerons. Pati funkcija, izmantojot summēšanas funkcijas galarezultāta vērtību NET , aprēķina izejas vērtību.[27]

Konvolucionālie neironu tīkli

Konvolucionālais neironu tīkls (angl. *convolutional neural network*) ir īpašs mākslīgo neironu tīkla veids, ko plaši izmanto plašā spektrā tēlu pazīšanas problēmu, kā piemēram, datorredzē (angl. *computer vision*), runas pazīšanā (LZA, angl. *speech recognition*) un citur. Turpmākajā aprakstā apskatīsim tikai divdimensionālus konvolucionālos neironu tīklus.

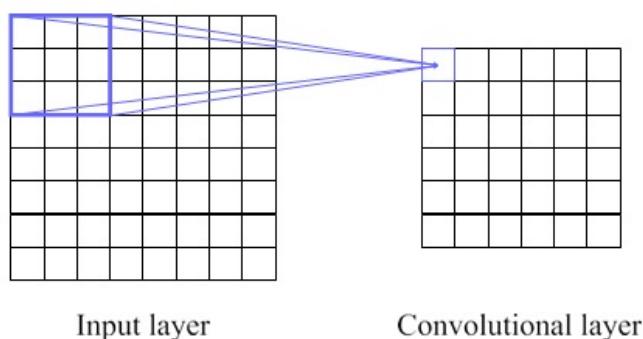
Konvolucionālā neironu tīkla galvenā ideja ir veidot invariantas īpašības neironu tīkliem, veidojot tādus modeļus, kas arī ir invarianti noteiktiem ievades pārveidojumiem. Ideja ir radusies no problēmas, kas ir bieži sastopama vienvirziena neironu tīklos (angl. *feed forward neural networks*) un it īpaši vairākslāņu vienvirziena neironu tīklos. Problēma ir tajā, ka vairākslāņu vienvirziena neirona tīklam slāni savā starpā ir savienoti un tas noņem ievades telpisko informāciju, kas nepieciešama aprēķiniem.[12]

Atšķirībā no parastajiem neironu tīkliem, konvolucionālajiem neironu tīkliem ir īpaša arhitektūra. Arhitektūra parasti sastāv no konvolucionālā slāņa un apakšparauga atlases slāņa (LZA, angl. *sub-sampling layer*) kā redzams attēlā 2.13.. Konvolucionālais slānis

Att. 2.13. Konvolucionālā neironu tīkla arhitektūra [23]

implementē konvolūcijas operāciju un apakšparauga atlases operācija norisinās apakšparauga atlases slānī. Konvolucionālie neironu tīkli ir veidoti balstoties uz trīs galvenajām idejām - vietējiem uztverošajiem laukumiem, svaru dalīšanu un apakšparaugu atlasi jeb savstarpēju izmantošanu (LZA, angl. *pooling*). Katru ideju apskatīsim sīkāk. [23]

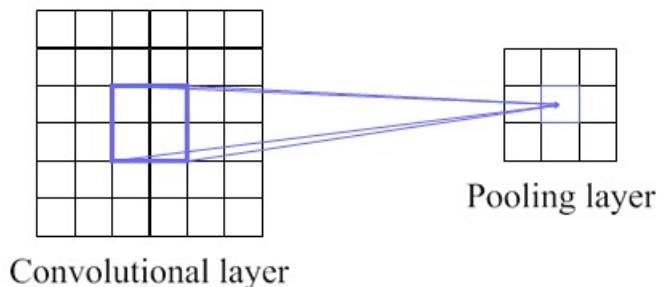
Att. 2.14. Vietējā uztverošā laukuma piemērs konvolucionālajā slānī [23]

Vietējie uztverošie laukumi Vienvirziena neironu tīklā ievade ir cieši saistīta ar nākamo slēpto mezglu katram neironam. Turpretī konvolucionālā neironu tīklā ievade veido savienojumus tikai mazā reģionā. Katrs neurons slēptajā slānī būs savienots tikai ar mazu laukumu no iepriekšējā slāņa, ko sauc par vietējo uztverošo laukumu. 2.14. attēlā ar violetu kvadrātu

apzīmēts vietējais uztverošais laukums, bet ar violetajām līnijām, kā tas savienots ar neuronu. [23]

Svaru dalīšana Konvolūcionālajā slānī neironi ir izkārtoti vairākos paralēlos slēptajos slāņos jeb iezīmu kartēs (angl. *feature map*). Katrs nerons iezīmu kartē ir savienots ar vietējo uztverošo laukumu. Katrai iezīmu kartei visi neironi dala vienu un to pašu svara parametru, kas ir pazīstams kā filtrs.[23]

Savstarpējā izmantošana Konvolucionālais neuronu tīkls satur ne tikai konvolucionālos slāņus, bet dažreiz arī svastarpējās izmantošanas slāņus (angl. *pooling layers*). Gadījumos, kad šis slānis eksistē, to parasti izmanto uzreiz pēc konvolucionālā slāņa. Tas nozīmē, ka konvolucionālā slāņa izvads ir ievads savstarpējās izmantošanas slānī. Šis slānis ir paredzēts, lai ġenerētu translācijas invarianta iezīmes, aprēķinot statistiku no konvolūciju aktivācijas mazam uztveršanas laukumam, kas atbilst iezīmu kartei. Šeit mazā uztverošā laukuma izmērs ir atkarīgs no savstarpējās izmantošanas izmēra. 2.15. attēlā redzams, kā savstarpējās izmantošanas slānis darbojas katrai iezīmu kartei.[23]

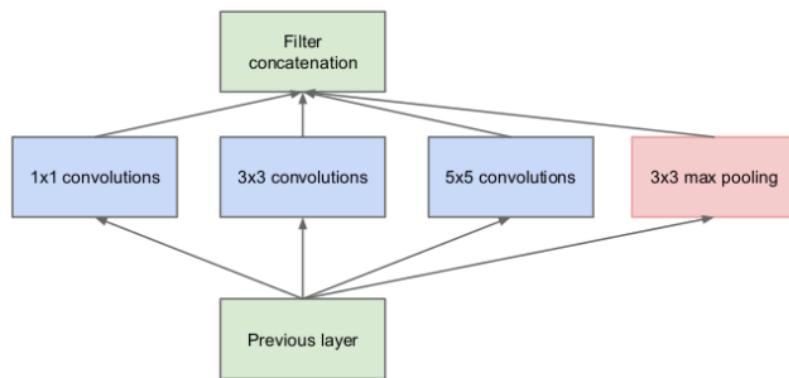
Att. 2.15. Savstarpējās izmantošanas slāņa piemērs iezīmu kartei [23]

Bibliotēka *Tensorflow* un *Inception* modelis

TensorFlow ir saskarne, lai izteiktu mašīnmācīšanās algoritmus un implementāciju, lai šos algoritmus izpildītu. Skaitļošanu, kas izteikta ar TensorFlow, iespējams izpildīt ar nelielām vai bez izmaiņām uz dažādām sistēmām, sākot ar mobilām ierīcēm līdz pat plaša mēroga dalītām sistēmām, kas sastāv no simtiem mašīnu un tūkstošiem skaitļošanas vienību. Fakts, ka eksistē viena sistēma, kas noklāj tik plašu platformu loku, ievērojami atvieglo reālās dzīves pielietojumu mašīnmācīšanās sistēmām. Kā piedzīvots, atsevišķas sistēmas plaša mēroga apmācībai un maza mēroga uzstādīšanai novēd pie nopietna uzturēšanas sloga un nepilnīgas abstrakcijas. Sistēma ir elastīga un to var izmantot, lai izteiktu dažādus algoritmus, to skaitā apmācības un secinājumu algoritmus dziļo neuronu tīklu modeļiem, veiktu pētījumus un uzstādītu mašīnmācīšanās sistēmās produkcijas vidē vairāk kā desmit datorzinātņu nozarēs ieskaitot runas pazīšanu, datorredzi, robotiku, informācijas izguvi, dabīgo valodu apstrādi, ģeogrāfiskās informācijas izdalīšanu un citās. [1]

Google Brain projekts sākās 2011. gadā ar mērķi izpētīt ļoti plaša mēroga dziļo neironu tīklu pielietojumu izpētē un, lai izmantotu *Google* produktos. Viens no pirmajiem produktiem projekta ietvaros tika izveidots *DistBelief* - pirmās paudzes mērogojama, sadalīta apmācības un secinājumu sistēma. Balstoties uz pieredzi, kas gūta, strādājot ar *DistBelief* un lielāku sapratni par vēlamās sistēmas īpašībām un prasībām apmācībai un neironu tīkla izmantošanā, tika radīts *TensorFlow* - otrās paudzes sistēma implementācijai un plaša mēroga mašīnmācīšanās modeļu uzstādīšanai. [1]

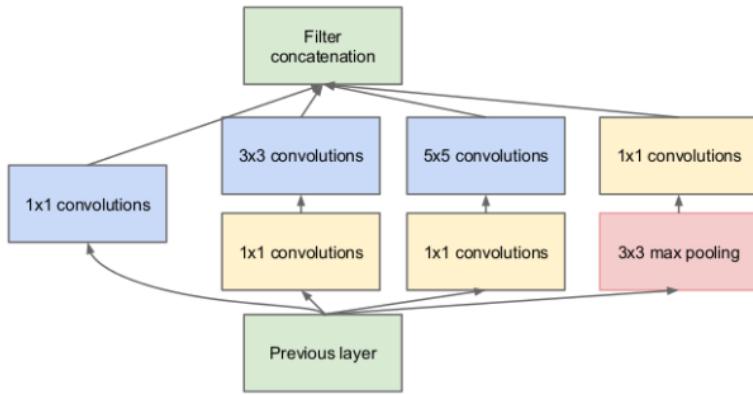
TensorFlow ir atvērtā koda programmatūras bibliotēka cipariskām skaitlošanām, izmantojot datu plūsmas grafus (LZA, angl. *data flow graph*). Mezgli grafo apzīmē matemātiskās operācijas, bet grafu malas daudzdimensionālus datu masīvus (tenzorus), kas starp mezgliem plūst. [1]

Att. 2.16. *Inception* modulis [24]

Viens no veidiem, kā *TensorFlow* tiek izmantots, ir *Inception* modelis. *Inception* modeļa arhitektūras galvenā pamatideja ir balstīta uz to, kā optimāla, vietējā, retinātā struktūra konvolucionālā redzamības tīklā var tikt tuvināti nosepta ar brīvi pieejamām blīvām komponentēm. Viss, kas ir vajadzīgs, ir atrast optimālu vietējo konstrukciju un to telpiski atkārtot. Viens no risinājumiem ir konstrukcija slāni pa slānim, kur būtu jāanalizē korelācijas statistika pēdējam slānim un tad pudurot tos grupās ar augstu korelāciju. Šie puduri veidos nākamā slāņa vienības un būs savienoti ar iepriekšējo slāni. Varam pieņemt, ka katrā vienībā no iepriekšējā slāņa atbilst kādam reģionam no ievadattēla un šīs vienības ir sagrupētas filtru bankās. Zemākajos slāņos jeb tajos, kas tuvāki ievadei korelētās vienības veidotu vietējos reģionus. Tas nozīmē, ka beigās tikt iegūts daudz koncentrētu puduru vienā reģionā un tos iespējams noklāt ar 1×1 konvolūcijām nākamajā slānī. [24]

Lai izvairītos no problēmām, kas rodas apgabalu salāgošanas dēļ, tagadējās *Inception* arhitektūras iemesojumi izmanto 1×1 , 3×3 un 5×5 filtru izmērus. Tas arī nozīmē, ka ieteiktā arhitektūra ir visu slāņu un to izvades filtru banku kombinācija apvienota vienā izvades vektorā, kas veido nākamā līmena ievadi. Visu apkopojot *Inception* tīkls ir tīkls, kas sastāv no augstāk aprakstītā tipa moduļiem, izvietoti viens virs otra, ar laiku pa laikam esošiem maksimālas savstarpējās izmantošanas slāņiem ar soli sākot no divi līdz pusei no tīkla izšķirtspējas. [24]

Att. 2.17. *Inception* modulis ar dimensiju skaita samazināšanu [24]

2.2. 3. Neironu tīkla izmantošana JSEG reģionu klasifikācijai

Nākamais solis aiz parauga datu sagatavošanas JSEG segmentācijas rezultātu klasifikācijā ir mākslīgā neironu tīkla apmācība. Kā pamats tiek ņemts repozitoriju uzglabāšanas platformā *GitHub*, *TensorFlow* projekta, *Tensorflow* repozitorijā esošais, brīvi pieejamais kods, kas paredzēts *Inception* modeļa pēdējā slāņa vairākkārtējai apmācībai attēlu klasifikācijā un klašu piešķiršanai klasificējamiem attēliem.

Inception modelis ir jau iepriekš apmācis attēlu klasificēšanā un katru reizi, apmācot tā pēdējo slāni, iespējams modelim iemācīt atpazīt jaunas attēlu klases. Šāda pieeja ne tikai ievērojami saīsina apmācības laiku no vairākām nedēļām līdz nepilnai stundai, bet arī sniedz pārsteidzoši labus rezultātus. Modelis ir pilnībā apmācis, izmantojot attēlus no *ImageNet* attēlu datu kopas. Lai atkārtoti apmācītu pēdējo modeļa slāni, nepieciešama direktorija, kas satur apakšdirektorijas ar parauga datiem. Īpaša uzmanība jāpievērš apakšdirektoriju nosaukumiem, jo tieši tie nosaka atpazīstamo klašu nosaukumus. 2.2. 1. apakšnodalā jau apskatījām, kā izveidot parauga datu attēlus ar atbilstošajām apakšdirektorijām. Jāpiebilst,

Att. 2.18. Zemes pārseguma tipu parauga datu attēli

ka parauga datu attēlu nosaukumi nav svarīgi, tādēļ šajā gadījumā attēlu nosaukumi atbilst to reģionu kārtas numuriem, kas radušies JSEG segmentācijas rezultātā. Attēlā 2.18. redzami daži no apmācībā izmantotiem attēliem - 1. rindā ūdens pārseguma tipam, 2. rindā koku pārseguma tipam, 3. rindā zāliena pārseguma tipam, 4. rindā lauku pārseguma tipam un 5. rindā citam pārseguma tipam.

Apmācībā un attēlu klasificēšanā nepieciešams uz darbsistēmas instalēt program-mēšanas valodu *Python*. Lai *TensorFlow* bibliotēka sekmīgi tiktu importēta, nepieciešams instalēt vismaz *Python 3.5.2* versiju. Tāpat veiksmīgai apmācības un klasificēšanas skriptu izpildei nepieciešams papildus instalēt bibliotēkas *numpy+mkl* un *scipy*. Lai veiktu apmācību, no komandrindas, atrodoties direktorijā, kur pieejams brīvi pieejamais atvērtā koda *Python* skripts *retrain.py*, šo skriptu izpilda. Kā parametrs skripta izpildē tiek padots apakš-direktorijas nosaukums, kur saglabāti direktorijas ar parauga datiem.

```
1 python retrain.py --image_dir paraugaDati
```

Pēc veiksmīgas modeļa pēdējā slāņa otrreizējas apmācības iespējams veikt JSEG seg-mentācijas rezultātā radušos reģionu klasifikāciju. Līdzīgi, kā apmācības datu sagatavošanā, arī segmentēto ortofotokarti nepieciešams sadalīt atsevišķos attēlos katram reģionam. Lai to īstenotu, izmanto 2.2. 1. apakšnodaļā minēto funkciju *saveTestDataByRegion*, pirms tam to attiecīgi pielāgojot. Kā pirmais pielāgojums minams cikla sākšana ar pirmo elemen-tu, jo atšķirībā no parauga datu reģionu attēlu sagatavošanas, segmentētās ortofotokartes reģionu attēlā nav nulles vērtības. Otrs pielāgojums saistīts ar nosacījuma bloka dzēšanu, kas atbild par mazo laukumu (mazāki par 80 pikseļiem) neiekļaušanu parauga datos. Tā kā nepieciešams klasificēt visus reģionus, šis nosacījuma bloks tiek dzēsts. Pēc augstāk minētās funkcijas izpildes tiek izveidota direktorija, kas satur visus reģionu attēlus. Pēc tam šo direktoriju pārvieto uz to direktoriju, kur atrodas brīvi pieejamais atvērtā koda *Python* skripts *label_image.py*, lai direktorija un skripts atrastos vienādā līmenī. Šajā direktorijā izveido arī terminālī izpildāmu skriptu, kas ciklā apskata direktoriju ar reģionu attēliem un katram attēlam izsauc skriptu, kas nosaka attēla klasi.

Vispirms apskatīsim skriptu *runLabelScript.sh*, kas atbildīgs par *label_image.py* skripta izpildi ciklā katram attēlam no reģionu direktorijas. Skripta pirmajā rindiņā mainīgajā *FOLDER* nodefinēts pilnais ceļš uz direktoriju ar reģionu attēliem. Pēc tam ciklā, izmantojot katra direktorijā esošā faila nosaukumu tiek izpildīts *Python* skripts *label_image.py*, kam kā parametrs tiek padots pilnais direktorijas ceļš ar apskatītā faila nosaukumu.

```
1 FOLDER="C:\\\\image_retraining\\\\regions\\\\"
2 for file in $(ls $FOLDER); do
3     python label_image.py "${FOLDER}${file}"
4 done
```

Tālāk apskatīsim *Python* skriptu *label_image.py*, ko izpilda katram attēlam iepriekš apskatītais skripts *runLabelScript.sh*. Lai varētu veikt reģionu attēlu klasifikāciju, pirms *runLabelScript.sh* izpildes jāpārliecinās par atsevišķu failu atrašanās vietām. Pēc sekmīgas *Inception* modeļa pēdējā slāņa otrreizējas apmācības skripts *retrain.py* izveido divus failus C:\tmp direktorijā - *output_labels.txt* un *output_graph.pb*. Šādas vērtības definētas arī *label_image.py* failā, ko nepieciešams pielāgot, ja šie divi faili atrodami citā vietā. *output_labels.txt* satur tos klašu jeb direktoriju nosaukumus, kas saturēja parauga datus, kas tika izmantoti apmācībai. *output_graph.pb* fails satur *TensorFlow* grafus.

Jau iepriekš instalējām bibliotēkas, kas nepieciešamas skriptā *label_image.py*. Bez to importēšanas un padotā parametra vērtības nolasīšanas vēl faila sākumā tiek izteikts un izvadīts reģiona numurs, ko iegūst no attiecīgi padotā attēla faila nosaukuma.

```

1 import tensorflow as tf
2 import sys, os, csv
3 from scipy import misc
4
5 image_path = sys.argv[1]
6
7 regionNr = ...
    os.path.splitext(os.path.basename(image_path))[0].strip("0")
8 print(regionNr)

```

Pēc tam tiek ielasīts attēls, kuru nepieciešams klasificēt un tiek izveidots vietturis (LZA, angl. *placeholder*), kas vēlāk tiks izmantots, lai caur to grafos ievadītu datus. No faila *output_labels.txt* tiek izveidots masīvs *label_lines*, kas satur piešķiramo klašu nosaukumus.

```

1 images_placeholder = tf.placeholder(tf.int32)
2 label_lines = [line.rstrip() for line
    in tf.gfile.GFile("C:\\tmp\\output_labels.txt")]

```

Izmantojot iepriekš ar *retraining.py* palīdzību izveidoto failu *output_graph.pb*, tiek definēts grafu objekts mainīgajā *graph_def*.

```

1 with tf.gfile.FastGFile("C:\\tmp\\output_graph.pb", 'rb') as f:
2     graph_def = tf.GraphDef()
3     graph_def.ParseFromString(f.read())
4     _ = tf.import_graph_def(graph_def, name='')

```

Kad visi nepieciešamie resursi ir sagatavoti, iespējams noteikt konkrētā reģiona piedeļību kādai klasei. Lai to izdarītu, tiek atvērta *TensorFlow* sesija, kurā nosaka to zemes pārseguma tipu, kam ir procentuāli vislielākā atbilstība klasificējamam reģionam. Vispirms tiek iegūts saraksts ar visām zemes pārseguma tipu klasēm un atbilstošās procentuālās iespē-

jamības, ka noteiktais reģions pieder noteiktai klasei. Pēc tam klases tiek sarindotas sākot ar to, kam ir visaugstākā procentuālā iespējamība.

```

1 with tf.Session() as sess:
2     softmax_tensor = sess.graph.get_tensor_by_name('final_result:0')
3     predictions = sess.run(softmax_tensor, { 'DecodeJpeg:0': im})
4     top_k = predictions[0].argsort()[-len(predictions[0]):][::-1]
```

Mainīgajā *cover_type* saglabā zemes pārseguma tipa numuru, kam ir procentuāli visielākā atbilstība klasificējamam reģionam. Pēc tam *csv* failā tiek pievienota rinda ar reģiona numuru un kārtas numuru atbilstošajam zemes tipam.

```

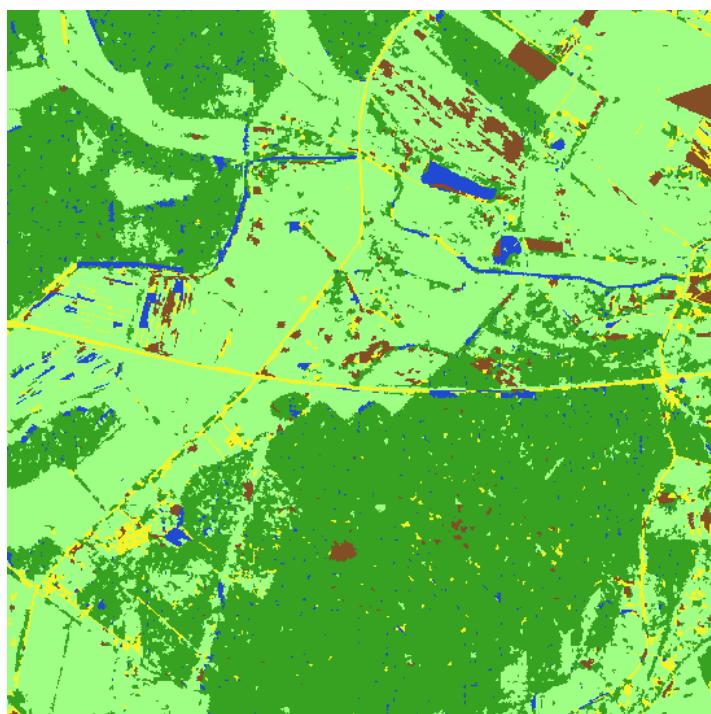
1 cover_type = label_lines[top_k[0]]
2
3 with open('classified_image.csv', 'a', newline='') as csvfile:
4     writer = csv.writer(csvfile, delimiter=',', quotechar='|', ...
5                         quoting=csv.QUOTE_MINIMAL)
6     writer.writerow([regionNr, cover_type])
```

Kad *Python* skripts *label_image.py* atradis katram reģiona attēlam atbilstošo klases vērtību, *csv* failu ielasa programmatūrā *MatLab*, kā ciparu masīvu un, izmantojot iebūvēto *MatLab* funkciju *sortrows*, sakārto rindiņas augošā secībā pēc reģiona kārtas numura. Tad no šī divu kolonnu masīva, izmantojot *MatLab* skriptu, izveido ortofotokartes izmēra attēlu, kur pikseļu vērtība atbilst klasei, kurai tie pieder.

Tālāk apskatīsim šo skriptu, ar kura palīdzību tiek izveidota klašu maska. Iepriekš nepieciešams ielasīt ortofotokartes attēlu un to saglabāt mainīgajā *rgb_image*. Tāpat arī nepieciešams izveidot rindas vektoru ar pārseguma tipu numuriem augošā secībā un ielasīt reģionu attēlu. Kad iegūti ortofotokartes izmēri, izveido klašu maskas matricu, kas sastāv no nullēm. Tad ciklā katram klasificētajam reģionam ciklā atrod klases numuru, kam reģions pieder. Beigās tajos klašu maskas punktos, kas atbilst apskatītā reģiona numuram, nulles aizstāj ar piešķirtās klases numuru. Gala rezultāts pēc klasifikācijas apskatāms 2.19. attēlā.

```

1 [r k d]=size(rgb_image);
2 mask=zeros(r,k);
3 for i=1:length(classified_image)
4     for j=1:length(sample_classes)
5         if classified_image(i,2)==sample_classes(j)
6             i
7             mask(region==classified_image(i,1))=j;
8         end
9     end
10 end
```


Att. 2.19. Klasifikācijas, izmantojot neironu tīklus, rezultāts

3. Validācija un rezultāti

Lai pārliecinātos par metodes iespējām un rezultāta pareizību, kā arī, lai veiktu nepieciešamos secinājumus, nepieciešams veikt metodes validāciju. Lai veiktu metodes validāciju, izmantojot programmatūru QGIS, tiek izveidots validācijas komplekts. Validācijas komplekts $10\ 000 \times 10\ 000$ pikseļu lielam attēlam sastāv no 729 punktiem, kas viens no otra izvietoti 375 pikseļu attālumā režģa formā, kas dabā rezultējas 150 metros. Tabulā 3.1. redzama katras klases izplatība un kā jau redzams, visvairāk sastopami tieši koku un zālienu pārseguma tipi, kas izskaidrojams ar to plašo izplatību dabā.

Tabula 3.1. Validācijas punktu sadalījums pa klasēm

Klases numurs	Klases nosaukums	Skaits
1	Ūdens	9
2	Koki	365
3	Zāliens	308
4	Lauki	8
5	Cits	39

Attēlā 3.1. redzams validācijas komplekts un katra punkta atrašanās vieta. Ar tumši zaļo krāsu attēlā apzīmēti punkti, kas pieder klasei "Koki", ar gaiši zaļo krāsu - punkti, kas pieder klasei "Zāliens", ar dzelteno krāsu - punkti, kas pieder klasei "Cits", ar zilo krāsu - punkti, kas pieder klasei "Ūdens", bet ar brūno krāsu - punkti, kas pieder klasei "Lauki". Katram punktam klase ir manuāli piešķirta.

Att. 3.1. Validācijas komplekts

Validācija tiek veikta ielasot no faila vērtības, kur vienā kolonnā atrodama punkta "x" koordināta, nākamajā kolonnā punkta "y" koordināta, trešajā kolonnā punkta identifikācijas numurs, kas netiek izmantots, bet pēdējā, punktam piešķirtās klases numurs. Tad interesējošam reģionam tiek izveidota matrica, kur rindu skaits vienāds ar klašu skaitu, bet kolonnu

skaits vienāds ar punktu skaitu un, kur vērtības binārā formā reprezentē, vai konkrētais punkts pieder konkrētajai klasei. Tāda pati matrica tiek izveidota arī klasificētajiem reģioniem un pēc tam, izmantojot *MatLab* iebūvēto funkciju *plotconfusion*, tiek iegūta kļūdu matrica, kas parāda, kuri punkti klasificēti pareizi, bet kuri ne.

3.1. JSEG segmentācijas rezultātu klasifikācijas ar k-tuvāko kaimiņu metodi validācijas rezultāti

Veicot validāciju, izmantojot programmatūru *MatLab*, tās iebūvēto funkciju *plotconfusion* un iepriekš sagatavoto validācijas komplektu, tika iegūta 3.2. attēlā redzamā kļūdu matrica.

		Confusion Matrix					
		1	2	3	4	5	
Output Class	1	3 0.4%	29 4.0%	2 0.3%	0 0.0%	2 0.3%	8.3% 91.7%
	2	4 0.5%	285 39.1%	6 0.8%	0 0.0%	1 0.1%	96.3% 3.7%
	3	2 0.3%	34 4.7%	258 35.4%	2 0.3%	9 1.2%	84.6% 15.4%
	4	0 0.0%	0 0.0%	2 0.3%	4 0.5%	0 0.0%	66.7% 33.3%
	5	0 0.0%	17 2.3%	40 5.5%	2 0.3%	27 3.7%	31.4% 68.6%
		33.3% 66.7%	78.1% 21.9%	83.8% 16.2%	50.0% 50.0%	69.2% 30.8%	79.1% 20.9%
		1	2	3	4	5	Target Class

Att. 3.2. Kļūdu matrica klasifikācijai ar k-tuvāko kaimiņu metodi

Metodes precizitāte ir 79,1%. Visaugstākā precizitāte - 83,8% ir "zāliena" pārseguma tipa klasei, bet viszemākā precizitāte ir, nosakot reģionu piederību "ūdens" pārseguma tipam - 33,3%. "Ūdens" pārseguma tips vienlīdz bieži tika sajaukts kā ar "koku" pārseguma tipu, tā "zāliena" pārseguma tipu.

"Koku" pārseguma tipam piederošie punkti vienlīdz bieži tika kļūdaini uzskatīti par "ūdens" un "zāliena" klasēm piederošiem punktiem. Tas, ka punkti tika uzskatīti par piederošiem "zāliena" klasei skaidrojams ar plašajām purvainajām teritorijām un jaunaudzēm. Kļūdaini klasificētās "ūdens" teritorijas "koku" klasei piederošiem punktiem skaidrojamas ar vizuālo līdzību starp ūdens teritorijām un tumšiem priežu mežiem.

"Zāliena" pārseguma tipam piederošie ortofotokartes punkti 40 gadījumos no 308 tika uzskatīti, ka pieder "citam" zemes pārseguma tipam. Tā kā "cita" pārseguma tipa apmācības

datos dominēja reģioni ar ceļa seguma fragmentiem, iespējams, daudzas iebrauktas joslas zālājos sekmēja šādu kļūdainu klasifikāciju.

”Lauku” pārseguma tipa precizitāte ir 50% un tā vienlīdz bieži tika sajukta ar ”zālienā” un ”citu” pārseguma tipu.

”Citam” pārseguma tipam atbilstošie punkti visbiežāk kļūdaini tika klasificēti kā piederoši ”zālienā” pārseguma tipam, bet tā precizitāte ir 69,2%

Vērojams, ka augstāka precizitāte novērojama tām zemes pārseguma tipa klasēm, kuru apmācībai ne tikai tika izmantots vairāk apmācības datu, bet arī ir vairāk validācijas datu jeb zemes pārseguma tips ir izplatītāks.

3.2. JSEG segmentācijas rezultātu klasifikācijas, izmantojot neuronu tīklus, validācijas rezultāti

Veicot validāciju, izmantojot programmatūru *MatLab*, tās iebūvēto funkciju *plotconfusion* un iepriekš sagatavoto validācijas komplektu, tika iegūta 3.3. attēlā redzamā kļūdu matrica.

Confusion Matrix						
Output Class	1	2	3	4	5	
	7 1.0%	9 1.2%	2 0.3%	0 0.0%	1 0.1%	36.8% 63.2%
	2 0.3%	296 40.6%	15 2.1%	3 0.4%	4 0.5%	92.5% 7.5%
	0 0.0%	52 7.1%	276 37.9%	0 0.0%	12 1.6%	81.2% 18.8%
	0 0.0%	2 0.3%	12 1.6%	5 0.7%	2 0.3%	23.8% 76.2%
	0 0.0%	6 0.8%	3 0.4%	0 0.0%	20 2.7%	69.0% 31.0%
Target Class						

Att. 3.3. Kļūdu matrica klasifikācijai, izmantojot neuronu tīklus

Klasificējot reģionus, izmantojot neuronu tīklus, tika sasniegta 82,9% precizitāte. Līdzīgi, kā klasifikācijā, izmantojot k-tuvāko kaimiņu metodi, arī šajā metodē visaugstāko precizitāti - 89,6% sasniedza to reģionu klasifikācijā, kas atbilst ”zālienā” pārseguma tipam. Viszemāko precizitāti - 51,3 % iespējams novērot nosakot pieredžu ”citam” zemes pārseguma tipam.

”Ūdens” pārseguma tipam atbilstošie validācijas punkti tika kļūdaini klasificēti divas reizes kā piederoši ”koku” pārseguma tipma, kas gala rezultātā rezultējās 77,8% precizitātē.

”Koku” pārseguma tipam piederošie punkti visbiežāk - 52 reizes tika kļūdaini uzska-tīti par piederošiem ”zāliena” pārseguma tipam. Šādu kļūdu iespējams skaidrot ar plašajām purvainajām teritorijām un jaunaudzēm, kas attiecīgajā apgabalā ir plaši izplatītas.

”Zāliena” klasei piederošie punkti gandrīz vienādi bieži tika jaukti ar ”koku” un ”lauku” pārseguma tipiem. ”Koku” pārseguma tipa gadījumā kļūda skaidrojama ar ēnām, ko mežu masīvi atstāj zālienā, bet ”lauku” pārseguma tipa gadījumā kļūdu iespējams skaidrot ar vizuālo līdzību starp pamestām pļavām un tikko apsētām arāzemēm.

”Lauku” pārseguma tipa klasei atbilstošie trīs validācijas punkti no astoņiem kļūdaini tika klasificēti kā piederoši ”koku” pārseguma tipam. Šāda kļūda rezultējās 62,5% precizitātē.

”Citam” pārseguma tipam, kam raksturīga viszemākā precizitāte, visbiežāk piederošie punkti tika kļūdaini klasificēti, kā piederoši ”zāliena” pārseguma tipam.

Līdzīgi, kā klasificējot JSEG segmentācijas rezultātus, izmantojot k-tuvāko kaimiņu metodi, vislabākie rezultāti tika sasniegti tām zemes pārseguma tipu klasēm, kur bija lielākais apmācības datu un validācijas punktu skaits.

Secinājumi un priekšlikumi

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

- [1] Martín Abadi, Ashish Agarwal, Paul Barham, Eugene Brevdo, Zhifeng Chen, Craig Citro, Greg S Corrado, Andy Davis, Jeffrey Dean, Matthieu Devin, et al. Tensorflow: Large-scale machine learning on heterogeneous distributed systems. *arXiv preprint arXiv:1603.04467*, 2016.
- [2] Khamael Abbas and Mustafa Rydh. Satellite image classification and segmentation by using jseg segmentation algorithm. *International Journal of Image, Graphics and Signal Processing*, 4(10):48, 2012.
- [3] James Richard Anderson. *A land use and land cover classification system for use with remote sensor data*, volume 964. US Government Printing Office, 1976.
- [4] James B Campbell and Randolph H Wynne. *Introduction to remote sensing*. Guilford Press, 2011.
- [5] Casey Cleve, Maggi Kelly, Faith R Kearns, and Max Moritz. Classification of the wildland–urban interface: A comparison of pixel-and object-based classifications using high-resolution aerial photography. *Computers, Environment and Urban Systems*, 32(4):317–326, 2008.
- [6] Padraig Cunningham and Sarah Jane Delany. k-nearest neighbour classifiers. *Multiple Classifier Systems*, 34:1–17, 2007.
- [7] Yining Deng, B Shin Manjunath, and Hyundoo Shin. Color image segmentation. In *Computer Vision and Pattern Recognition, 1999. IEEE Computer Society Conference on.*, volume 2. IEEE, 1999.
- [8] Yining Deng and BS Manjunath. Unsupervised segmentation of color-texture regions in images and video. *IEEE transactions on pattern analysis and machine intelligence*, 23(8):800–810, 2001.
- [9] Simon Dennis and Devin McAuley. Introduction to neural networks. *available online: www2.psy.uq.edu.au/brainway/Manual/WhatIs.html*, 1997.
- [10] L.V. Fausett. *Fundamentals of Neural Networks: Architectures, Algorithms, and Applications*. Prentice-Hall international editions. Prentice-Hall, 1994.
- [11] Laboratory for Terrestrial Remote Sensing. Characteristics and statistics of digital remote sensing imagery, University of Rhode Island. Mācību materiāls.
- [12] Kunihiko Fukushima and Sei Miyake. Neocognitron: A self-organizing neural network model for a mechanism of visual pattern recognition. In *Competition and cooperation in neural nets*, pages 267–285. Springer, 1982.

- [13] Rafael C Gonzalez and Richard Eugene Woods. *Digital Image Processing, Second Edition*. Prentice Hall, 2002.
- [14] M-PD Jolly and Alok Gupta. Color and texture fusion: application to aerial image segmentation and gis updating. In *Applications of Computer Vision, 1996. WACV'96., Proceedings 3rd IEEE Workshop on*, pages 2–7. IEEE, 1996.
- [15] Ben Kröse, Ben Kroese, Patrick van der Smagt, and Patrick Smagt. An introduction to neural networks. 1993.
- [16] LGIA. 5. cikla (2013. - 2015. gads) ortofotokartes. Apmeklēts: 19.05.2017.
- [17] LGIA. Aerofotogrāfēšana. Apmeklēts: 10.11.2016.
- [18] Richard Lippmann. An introduction to computing with neural nets. *IEEE Assp magazine*, 4(2):4–22, 1987.
- [19] Frédéric Ratle, Gustavo Camps-Valls, and Jason Weston. Semisupervised neural networks for efficient hyperspectral image classification. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 48(5):2271–2282, 2010.
- [20] Linda Shapiro and George C Stockman. Computer vision. 2001. ed: Prentice Hall, pages 279–325, 2001.
- [21] Frank Y Shih and Shouxian Cheng. Automatic seeded region growing for color image segmentation. *Image and vision computing*, 23(10):877–886, 2005.
- [22] Yonghak Song and Jie Shan. Building extraction from high resolution color imagery based on edge flow driven active contour and jseg. *IAPRSIS*, 37:185–190, 2008.
- [23] Dewi Suryani. Convolutional neural network. 2017.
- [24] Christian Szegedy, Wei Liu, Yangqing Jia, Pierre Sermanet, Scott Reed, Dragomir Anguelov, Dumitru Erhan, Vincent Vanhoucke, and Andrew Rabinovich. Going deeper with convolutions. In *Proceedings of the IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition*, pages 1–9, 2015.
- [25] Zuyuan Wang and Ruedi Boesch. Color-and texture-based image segmentation for improved forest delineation. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 45(10):3055–3062, 2007.
- [26] Kilian Q Weinberger, John Blitzer, and Lawrence Saul. Distance metric learning for large margin nearest neighbor classification. *Advances in neural information processing systems*, 18:1473, 2006.
- [27] J. Zuters. Neironu tīkli, 2010. Rīga. Mācību materiāls.

GALVOJUMS

Ar šo es, Katrīna Zvaigzne, galvoju, ka maģistra darbs ir izpildīts patstāvīgi, konsultējoties ar darba vadītāju. No svešiem pirmavotiem ņemtā informācija ir norādīta ar atsaucēm, dati un definējumi ir uzrādīti darbā. Šis darbs tādā vai citādā veidā nav nekad iesniegts nevienai citai pārbaudījumu komisijai.

2017.gada _____._____

(paraksts)